

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА

ГОДИШЕН ДОКЛАД 2013

Building bridges

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА
ГОДИШЕН ДОКЛАД 2013

Рисунка: Анри Кулев

© Център за изследване на демокрацията, 2014
София 1113, ул. „Александър Жендов“ 5

Център за изследване на демокрацията

Прокарване на мостове между науката и политиката

Създаден в края на 1989 г., Центърът за изследване на демокрацията е интердисциплинарен институт, който работи за развитието на демократичните ценности и пазарната икономика. Центърът е независима организация, която подкрепя процеса на реформи в България чрез мобилизиране на гражданското общество и въздействие върху обществените политики.

Целите на Центъра са:

- да осигури институционална среда за формиране на ефективни обществени политики за добро управление, спазване на основните права и свободи и активна роля на България в европейските интеграционни процеси;
- да инициира и подкрепя институционалните реформи в страната и Европейския съюз в областта на правосъдието и вътрешния ред;
- да съдейства за институционалното и организационното укрепване на нестопанския сектор в България;
- да осъществява мониторинг и оценява риска за функционирането на институциите и принципите на демокрацията и пазарната икономика.

„Прокарването на мостове“ е утвърден метод за обединяване усилията за социална промяна и създаване на нови партньорства. Центърът за изследване на демокрацията започна своето съществуване като аналитичен център, но през последното десетилетие той се утвърди не само като генератор на идеи, а и като активен участник във формирането и осъществяването на редица обществени политики. Центърът е партньор за България на редица европейски институции, мрежи и инициативи като Агенцията на Европейския съюз за основните права и Годишната оценка на световната конкурентоспособност на Института за развитие на управлението в Швейцария.

Центърът за изследване на демокрацията е инициатор и движеща сила на социалната промяна в няколко области, традиционно смятани за запазена територия на държавните институции като разработване и мониторинг на антикорупционни политики и практики и реформи в сектора на националната сигурност, вкл. анализ и противодействие на конвенционалната и организираната престъпност. Усилията на Центъра са насочени и към формирането на нова култура на сътрудничество и доверие в обществена среда с наследена фрагментация и непрозрачност, което е също толкова важно, колкото и реализирането на конкретни социални цели и проекти.

Център за изследване на демокрацията
София 1113, ул. „Александър Жендов“ 5
тел.: (+359 2) 971 3000
факс.: (+359 2) 971 2233
csd@online.bg
www.csd.bg

Съдържание

УВОД.....	7
ЧАСТ ПЪРВА: ПРОГРАМИ.....	9
ПРАВНА ПРОГРАМА.....	11
I. ИЗМЕРВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОТО ДОВЕРИЕ В ПРАВОСЪДИЕТО.....	11
II. СЪДЕБНА РЕФОРМА.....	14
III. ОСНОВНИ ПРАВА.....	18
ИКОНОМИЧЕСКА ПРОГРАМА.....	23
I. ЕНЕРГИЙНА СИГУРНОСТ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ.....	24
II. АНТИКОРУПЦИЯ И СКРИТА ИКОНОМИКА.....	29
III. ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО.....	36
IV. КОНКУРЕНТНОСПОСОБНОСТ И ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО.....	39
V. ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ФОНДОВЕТЕ НА ЕС В БЪЛГАРИЯ.....	41
ПРОГРАМА СИГУРНОСТ.....	43
I. РАЗШИРЯВАНЕ НА ОЦЕНКАТА НА ЗАПЛАХАТА ОТ ТЕЖКАТА И ОРГАНИЗИРАНАТА ПРЕСТЪПНОСТ.....	43
II. ПОВИШАВАНЕ НА КАПАЦИТЕТА НА ОТДЕЛИТЕ ЗА ВЪТРЕШНА СИГУРНОСТ В МВР НА БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ.....	47
III. КОНВЕНЦИОНАЛНА ПРЕСТЪПНОСТ.....	49
IV. ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НА ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО И ДЪРЖАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ В ИЗРАБОТВАНЕТО И ПРОВЕЖДАНЕТО НА АНТИКОРУПЦИОННИ ПОЛИТИКИ.....	52
V. ХАРАКТЕРИСТИКИ НА СЪВРЕМЕННИЯ МЕЖДУНАРОДЕН ТЕРОРИЗЪМ.....	55
СОЦИОЛОГИЧЕСКА ПРОГРАМА.....	63
I. ПОЛИТИКИ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ НА МИГРАНТИ И УЯЗВИМИ ГРУПИ.....	64
II. ПРЕВЕНЦИЯ НА ТОРМОЗА В ИНТЕРНЕТ ПРОСТРАНСТВОТО.....	76
III. ОЦЕНЯВАНЕ НА ПУБЛИЧНИ ПОЛИТИКИ И ПРОГРАМИ.....	76
IV. ИНСТИТУЦИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО.....	78

ЧАСТ ВТОРА: АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ	81
ИНСТИТУЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ	83
СТАЖАНТСКА ПРОГРАМА	84
ДАРЕНИЯ НА КНИГИ И ДРУГИ ПУБЛИКАЦИИ	85
КОНСУЛТАНТСКИТЕ ЗВЕНА НА ЦЕНТЪРА:	
ВИТОША РИСЪРЧ И ПРОЕКТ 1.	85
ПРОГРАМНА И АДМИНИСТРАТИВНА СТРУКТУРА	87
 ЧАСТ ТРЕТА: ФИНАНСОВ ОТЧЕТ	89

Увод

Всяка една година в най-новата история на България се отличава със собствени обрати и изненади, но 2013 се оказа изключителна в много отношения. Независимо че отбелязва седмата годишнина от присъединяването към ЕС, и 2013 не донесе дългоочакваните промени, свързани с установяването на върховенство на закона в страната. Загубата на илюзии относно българската политическа система и продължаващият икономически песимизъм засилиха необходимостта от мобилизация на гражданското общество за добро управление и просперитет в България.

През 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да следва своя дългосрочен ангажимент по ключовите за страната въпроси посредством експертни анализи и формулиране на мерки и инициативи за публични политики на национално и европейско ниво. Центърът генерира и приложи нови подходи в разработването на ефективни публични политики в областта на правосъдието и вътрешните работи, доброто управление, човешките права и миграцията, енергийната сигурност и конкурентоспособността.

През 2013 г. Центърът продължи мониторинга на конвенционалната престъпност, както и разработването на политики за противодействие на организираната престъпност и повишаването на общественото доверие към наказателното правосъдие в България. Беше публикуван обстоен анализ на най-добрите европейски практики за противодействие на корупцията в полицията.

Като част от общите усилия за добро управление на национално и регионално равнище, Центърът продължи да координира работата на Инициативата за развитие и почтеност в Югоизточна Европа (SELDI), международна антикорупционна мрежа от водещи граждански организации и експерти от югоизточна Европа. Възприетият от SELDI метод на публично-частно партньорство остава предпочитаната от Центъра социална технология и инструмент за постигане на въздействие и значими практически резултати.

В хода на 2013 г. Центърът продължи и активната си работа в областта на човешките права и миграцията. В светлината на сирийската бежанска криза, Центърът положи усилия за въвеждането на измерими и устойчиви политики за интеграция и социално включване на бежанците, включително чрез трансфер на добри европейски практики.

Мониторингът на енергийната сигурност и конкурентоспособността с цел подобряване икономическото управление и формулирането на политики остават във фокуса на работата на Центъра. Верни на принципа, че това, което не може да се измери, не може и да се направи, въведохме Индекса на рисковете за енергийната сигурност на България за постигане на повече прозрачност и откритост в диалога за енергийната политика на страната за устойчиво развитие на енергийния сектор.

София, януари 2014 г.

д-р Огнян Шентов

Председател на Управителния съвет

Част първа

Програми

Правна програма

През 2013 г. дейността на Правната програма беше съсредоточена в четири основни области: обществено доверие в правосъдието, съдебна реформа, реформа на пенитенциарната система и основни права.

- **Обществено доверие в правосъдието.** В рамките на инициативата FIDUCIA Правната програма продължи усилията си в изследването на общественото доверие в правосъдието в контекста на новите видове престъпления. Центърът бе водеща организация в усилията за борба с компютърните престъпления, като изготви две цялостни сравнителни проучвания – за разпространението на компютърните престъпления и съответното правоприлагане, и за концептуализация и класификация на този тип престъпления.
- **Съдебна реформа.** Правната програма оказва експертна помощ на Министерството на правосъдието в разработването на ключови законопроекти като новия *Наказателен кодекс* и пакета законодателни промени за въвеждане на електронни инструменти в правораздаването. Центърът допринесе и за продължаване на реформата на регистърната система, както и за оценяване и актуализиране на стратегията за съдебна реформа. Бяха положени усилия за повишаване на капацитета на съдебната власт по сложни трансгранични дела за престъпления срещу околната среда и замърсяване на морските води.
- **Реформа на пенитенциарната система.** На основата на предишния си опит в тази област Правната програма започна работа по подобряване на социалната реинтеграция на лишените от свобода. Дейностите са насочени към идентифициране и насърчаване на ефективни алтернативи на лишаването от свобода и към идентифициране на добри практики в отношението към особено уязвими групи затворници.
- **Основни права.** В широкия спектър на своя ангажимент към основните права на човека Програмата продължи да наблюдава проявите на расизъм и ксенофобия в страната в рамките на Мрежата за права, равенство и многообразие (RED) и да работи за осигуряване на по-добра защита на правата на жертвите на престъпления чрез достъп до правна помощ.

I. Измерване на общественото доверие в правосъдието

Измерването на общественото доверие в правосъдието продължава да бъде във фокуса на дейността на Правната програма. Центърът е част от иници-

ативата FIDUCIA (www.fiduciaproject.eu) – резултат от съвместните усилия на юристи, психолози, социолози, статистики, криминолози и анализатори от девет европейски университета и изследователски института, насочени към това да хвърлят светлина върху

редица характерни „нови европейски“ типове престъпно поведение, появили се през последното десетилетие в резултат от развитието на технологиите и нарасналата мобилност на населението в Европа. Подобно на своя предшественик, инициативата EURO-JUSTIS, FIDUCIA е изградена около идеята, че общественото доверие в правосъдието е от жизненоважно значение за социалната регулация поради това, че води до общественото приемане на легитимността на правосъдните институции и по този начин спомага за спазването на закона и сътрудничеството с държавните органи. FIDUCIA се фокусира върху четири нови вида престъпност: трафик на хора, трафик на стоки, нелегална миграция и компютърни престъпления. Центърът за изследване на демокрацията е начело на работата по темата

за компютърните престъпления. Тя има за цел да изследва причинно-следствената динамика на този вид престъпност, да оцени „добрите“ и „лошите“ политически реакции в Европа и на равнище ЕС, да идентифицира алтернативите, основани на доверие, които биха могли да се окажат по-ефективни, и да разработи начини за прилагане на тези подходи.

Въз основа на собствени изследвания и на приноса на други партньори по FIDUCIA Центърът изготви две задълбочени изследвания:

- Докладът „Разпространение и противодействие на компютърните престъпления“ разглежда наличните данни за компютърни престъпления на национално и европейско ниво. Той прави цялостен

Фигура 1. Новообразувани досъдебни производства за компютърни престъпления в България по вид престъпление (2011 г.)

Източник: Доклад „Разпространение и противодействие на компютърните престъпления“.

Д-р Мария Йорданова, директор на Правната програма, по време на презентацията „Компютърните престъпления като ново предизвикателство: понятие и класификация“

анализ на събирането на официални статистически данни (от полицията, прокуратурата и съдилищата) и, където са налични, на данни от социологически проучвания. Анализът обхваща институциите и организациите, които събират данни във всяка страна, прилаганите методологии, регулярността на актуализиране, публичността и достъпността на информацията. Приложенията към доклада пред-

ставят графично събраните данни по държави. Въз основа на резултатите от изследването докладът заключава, че са налице сериозни пропуски в събирането на информация за компютърните престъпления и дори в случаите, когато такива данни са налични, те не са сравними поради разлика в методологиите.

- Докладът „Концептуализиране и класификация на компютърните

престъпления” изследва класификациите на този тип престъпления, използвани в националните и международните правни и стратегически документи. Докладът посочва като сериозен проблем липсата на общоприети дефиниции и класификация на компютърните престъпления. Най-разпространената класификация ги разделя на типични компютърни престъпления и традиционни деяния, извършени чрез използването на информационни технологии. Въпреки това не съществува общо разбиране за обхвата на тези категории, а в същото време има и други класификации на базата на различни критерии.

Двата доклада бяха представени на 13-ата годишна конференция на Европейската асоциация по криминология, проведена на 5-7 септември 2013 г. в Будапеща, Унгария. В своята презентация „Компютърните престъпления като ново предизвикателство: понятие и класификация”, директорът на Правната програма д-р Мария Йорданова разгледа констатациите и изводите от изследването, като обърна специално внимание на необходимостта от сравними официални статистики, общоприети дефиниции и съответните класификации. Д-р Йорданова взе участие и в редовното заседание на екипа на инициативата FIDUCIA, провело се в Будапеща на 4 септември 2013 г.

Екипът на Правната програма работи върху още два доклада за компютърните престъпления, които ще бъдат завършени през 2014 г. Единият от тях разглежда публичните политики за борба с този тип престъпления, а другият прави преглед на практиките и инициативите, различни от законодателните, за превенция и противодействие на компютърните престъпления.

II. Съдебна реформа

Все още смятана за един от най-сериозните проблеми в България, реформата на съдебната система продължава да бъде сред основните приоритети на Центъра. През 2013 г. усилията на Правната програма бяха насочени към оценка на изпълнението на стратегията на правителството за реформи в съдебната система и към подобряване на капацитета на съдебната власт да се изправи пред новите предизвикателства.

Три години след приемането на „Стратегия за продължаване на реформата на съдебната система в условията на пълноправно членство в Европейския съюз” Министерството на правосъдието покани най-влиятелните неправителствени организации да оценят изпълнението ѝ до момента и да предложат корекции с оглед на бъдеща актуализация. Центърът за изследване на демокрацията направи оценка на мерките, свързани с електронното правосъдие и наказателната политика. Анализът, извършен от Правната програма, включва цялостна оценка на Стратегията, оценка на разделите за електронното правосъдие и наказателната политика мярка по мярка, предложения за преформулиране на мерки, които не са били изпълнени, и набор от препоръки за нови мерки, които да бъдат включени в рамките на една бъдеща актуализация на Стратегията.

Центърът за изследване на демокрацията продължи да предоставя експертна помощ на Министерството на правосъдието в ключови области на съдебната реформа като електронното правосъдие и наказателното право. В областта на електронното правосъдие представители на Правната програма продължиха участието си в работната група на Министерството,

„Съгласно утвърдената от Министерски съвет Законодателна програма за първата половина на 2013 г., Министерство на правосъдието предстои да разработи предложения за промени в Закона за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ).

...

Предложените промени ще бъдат подложени на обществено обсъждане със заинтересованите страни, в рамките на което бихте могли да изразите Вашето експертно становище.

От името на Министерство на правосъдието изразявам признателност за доброто сътрудничество с Центъра за изследване на демокрацията, както по проблемите на регистърната реформа, така и на реформата на съдебната система.”

Източник: Писмо от г-жа Деница Вълкова, заместник-министър на правосъдието (декември 2011 г. – май 2013 г.), до Центъра за изследване на демокрацията

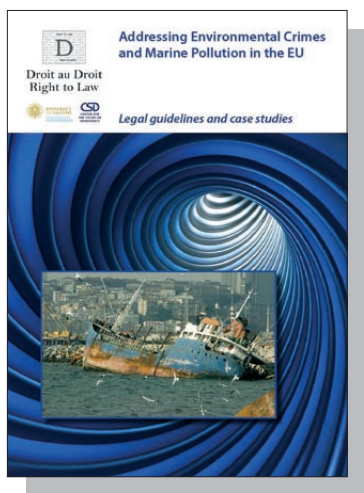
която подготвя пакет от законодателни мерки за въвеждане на електронни инструменти в българското правораздаване. Те изготвиха предложения, свързани с електронното правосъдие, към *Наказателно-процесуалния кодекс*, насочени към въвеждане на електронното призоваване в наказателното производство. Пакетът изменения и допълнения на *Закона за съдебната власт* и основните процесуални закони беше финализиран в началото на 2013 г. и представен на правителството. Поради парламентарните избори от май 2013 г. измененията все още предстои да бъдат обсъждани от Министерския съвет и Народното събрание.

В областта на реформата на наказателното право приносът на Правната програма бе фокусиран върху изготвянето на новия *Наказателен кодекс*. Г-н Димитър Марков, старши анализатор в Правната програма на Центъра, продължи да участва в редовните заседания на работната група към Министерството на правосъдието, която изготвя проекта. Групата, създадена през 2012 г., включва магист-

рати, държавни служители, учени и представители на неправителствени организации. Правната програма допринесе за разработването на темите за организираната престъпност, компютърните престъпления, трафика на хора, престъпленията от омраза и корупцията.

Центърът за изследване на демокрацията продължи застъпническата си дейност за цялостна реформа на регистърната система в България и конкретно на настоящия етап – за прехвърлянето на регистъра на юридическите лица с нестопанска цел от околните съдилища към Агенцията по вписванията. Разработена от Центъра през 2012 г. „Актуализирана стратегия за създаване на Централен електронен регистър на юридическите лица и на Електронен регистърен център на Република България”, беше доработена въз основа на обратната връзка, получена от заинтересованите страни по време на и след обществено обсъждане, проведено през октомври 2012 г. Актуализираната версия бе официално представена на Министерството на правосъдието през януари 2013 г.

През 2014 г. ще бъдат предприети по-нататъшни стъпки към създаването на модерна регистърна система в България, като се очаква новосформирана работна група към Министерството на правосъдието да разработи законодателни изменения, даващи възможност за електронна регистрация на юридическите лица с нестопанска цел. Центърът за изследване на демокрацията бе официално поканен да участва в работната група от заместник-министъра на правосъдието, който я координира, и номинира за свои представители директора на Правната програма д-р Мария Йорданова и старши анализатора на Програмата г-н Димитър Марков.

Работата на Центъра в областта на съдебната реформа включва и провеждане на обучения и дейности по изграждане на капацитет. През 2013 г. усилията бяха насочени към повишаване на капацитета на съдебната власт да решава дела за престъпления срещу околната среда и замърсяване на морските води. Сложността на този тип дела се дължи на факта, че престъпленията срещу околната среда често причиняват щети в повечето от една държава, и всяка от тези

държави може да поиска делото да бъде разглеждано от нейната съдебна система. Като продължение на серията от семинари за обучение на съдии и прокурори, проведени през 2012 г., Правната програма подпомогна разработването на курс за обучение онлайн по разследване на престъпления срещу околната среда и замърсяване на морските води (<http://formazioneonline.unisalento.it/m/enrol/index.php?id=15>). Курсът, предназначен за практикуващи юристи, стартира официално през май 2013 г. и съдържаше поредица от видео лекции и набор от обучителни материали. Правната програма популяризира обучението в България и разпространи наръчника „Престъпления срещу околната среда и замърсяването на морските води в ЕС: правни насоки и казуси“, който предлага допълнителна информация по темата, включително преглед на съществуващите европейски и международни инструменти и норми, свързани с екологичните престъпления и замърсяване на морската вода.

• Реформа на пенитенциарната система

Изпълнението на наказанията в България е свързано със сериозни проблеми, които дълго време са били пренебрегвани от държавните институции. Особено тревожно е положението в затворите, където проблемите, като например пренаселеността, лошите условия на живот и липсата на адекватни социални и медицински услуги, често водят до нарушаване на правата на затворниците и пречат на ефективната социална реинтеграция на правонарушителите.

Въз основа на своя богат опит в областта на реформата в пенитенциарната система, през 2013 г. Центърът стартира нова инициатива съвместно с уни-

От ляво на дясно: г-н Алехандро Фореро, изследовател, Обсерватория за наказателната система и правата на човека, д-р Мария Йорданова, директор на Правната програма, Център за изследване на демокрацията, и г-н Димитър Марков, старши анализатор в Правната програма, Център за изследване на демокрацията

верситети и изследователски институти от Германия, Испания, Белгия и Литва. Основната цел на тази инициатива е да се създадат по-добри условия за ресоциализация на осъдените след освобождаването им от затвора. Работата се фокусира върху идентифицирането и насърчаването на ефективни алтернативи на наказанието лишаване от свобода и на добри практики по отношение на особено уязвимите групи затворници като чужденци, представители на малцинства, наркозависими и други. В дългосрочен план Центърът и неговите партньори ще работят и върху разработването на набор от индикатори за оценка на ситуацията в затворите.

Сред дейностите на инициативата за 2013 г. основна бе събирането на данни за системите на затворите в

участващите държави. Това е подготвителен етап и резултатите от него ще послужат за основа на работата по следващите етапи. Събирането и анализът на данните се извършват в съответствие с методика, разработена от Правния институт на Литва в сътрудничество с другите партньори. Резултатите са обобщени в пет документа (по един за всяка страна). Всеки от тях прави преглед на националната правна и институционална рамка на системата на затворите, придружена от статистически данни за броя и профила на лишените от свобода.

Партньорите проведоха две работни срещи (в Брюксел, Белгия, на 19 януари 2013 г., и във Вилнюс, Литва, на 7-8 август 2013 г.), на които обсъдиха резултатите и изводите от проучванията и планираха предстоящите

дейности. Въпросите, свързани с научните изследвания, които бяха обсъдени по време на срещите, включваха дефиницията за „ресоциализация“, критериите за оценка на конкретни мерки като „добри практики“, наличността и надеждността на статистическите данни и т.н. По време на срещата във Вилнюс участниците посетиха местния затвор, за да получат преки впечатления от материалните условия и отношението към лишените от свобода.

На база на събраната информация за наказателното преследване на престъпления, свързани с употребата на наркотици и лечението на наркозависими в затвора, г-н Димитър Марков, старши анализатор на Правната програма, беше съавтор на доклада за България „Политика и законодателство по отношение на борбата с наркотиците в Югоизточна Европа“, публикуван от гръцката асоциация „Диогенис“.

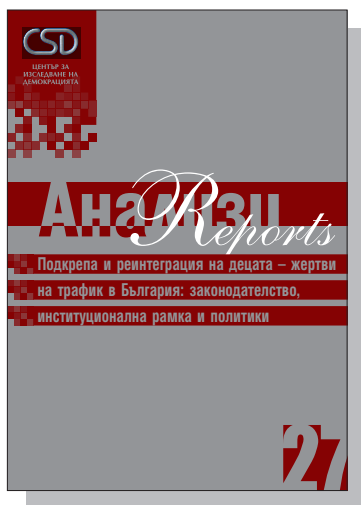
III. Основни права

Като продължение на дългосрочния приоритет на научните изследвания, свързани с основните права в контекста на наказателното правосъдие, през февруари 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията, в сътрудничество с университети и неправителствени организации от Полша, Италия и Латвия, започна работа по подобряване на защитата на правата на пострадалите от престъпления чрез по-качествен достъп до правна помощ. Инициативата има за цел да популяризира законодателните и практическите аспекти на предоставянето на правна помощ за жертвите, както и да проведе обучение на практикуващите и да повиши информираността сред различни групи заинтересовани лица. По време на първата си среща в Познан, Полша, на 4 март 2013 г., партньорите разработиха план на дейността си. Екипът на Правната програма пое ан-

Работна среща в Познан, Полша, по инициативата за подобряване на защитата на правата на пострадалите от престъпления

гажимента да изготви изследване на правните рамки и добрите практики, свързани с правната помощ на пострадали от престъпления, в определени държави, на ниво Европейски съюз и в работата на Международния наказателен съд. Документът акцентира върху правото на информация на пострадалите относно тяхното процесуално положение, условията за предоставяне на държавно финансиране на правната помощ и върху институционалните структури, предоставящи такава. Правната програма представи изследването по време на втората среща на партньорите, проведена се в Торино, Италия, на 24 октомври 2013 г. Проучването беше разпространено широко и бе публикувано на интернет страницата на инициативата (<http://victimsrights.eu/>).

Проучването на правната и институционалната рамка за закрила и реинтеграция на деца – жертви на трафик на хора в България, публикуван от Правната програма през 2012 г., беше представен на семинара „Подпомагане и реинтеграция на деца – жертви на трафик: подобряване на политиката и практиката в България“, проведен в София на 20 март 2013 г. Проучването

разглежда приложимите закони и подзаконови актове, както и анализира съответствието на защитата в България с констатациите и препоръките в последния доклад на Групата експерти за борба с трафика на хора (ГРЕТА).

Друг аспект от правата на пострадали от престъпления, проучван от Правната програма през 2013 г., е постановяването и действието на заповедите за защита. Г-жа Миряна Илчева, научен сътрудник в Правната програма на Центъра, изготви аналитичен доклад за законодателството в областта на заповедите за защита в България. Докладът включва информация за заповедите за защита срещу домашно насилие, предупредителните протоколи по реда на *Закона за министерството на вътрешните работи*, забраните за доближаване на пострадалия съгласно *Наказателно-процесуалния кодекс*, както и привременните мерки по реда на *Гражданския процесуален кодекс*. Изследването е направено в рамките на инициативата ROEMS (Заповеди за защита в държавите – членки на Европейския съюз), която има за цел да даде точен, задълбочен и актуален преглед на това какви правни мерки за защита са в сила в държавите – членки на ЕС, както и да направи сравнителен и аналитичен преглед върху текущото състояние на законодателството, свързано със заповедите за защита.

Центърът за изследване на демокрацията продължи да бъде част от Мрежата за права, равенство и многообразие (RED) – независима изследователска мрежа, състояща се от 17 научни институти и организации на гражданското общество в държавите – членки на ЕС. Мрежата разработи и представи Портала за права, равенство и многообразие RED с неговите два компонента – Атлас на расизма и

ви своя патронаж на Системата за ранно предупреждение.

Правната програма направи и проучване, свързано с религиозните права. Въз основа на резултатите от него д-р Мария Йорданова, директор на Правната програма, изнесе доклад относно правните гаранции и дефицити по отношение на религиозните права в съвременна България на семинар по въпросите на правото и религията, проведен в Рим, Италия, на 21 юни 2013 г. Семинарът бе организиран от юридическия факултет на Университета в Рим „Тор Вергата“ и Института за изследване на регионализма, федерализма и самоуправлението на Националния съвет за научни изследвания (Италия).

* * *

Правната програма продължи приноса си към работата на Центъра в областта на борбата с корупцията. Нейните експерти изготвиха разделите за зако-

Д-р Мария Йорданова, директор, Правна програма, Център за изследване на демокрацията, по време на конференцията „Корупция и антикорупция: България на световната сцена“

нодателна реформа, конституционно правосъдие и наказателно право на „CSD Policy Brief № 43 Корупция и антикорупция в България (2012 – 2013 г.)“, публикуван през ноември 2013 г. и представен на пресконференция на 29 ноември 2013 г. от екип на Центъра. Г-жа Миряна Илчева, научен сътрудник в Правната програма, продължи да работи по правните аспекти на цялостния аналитичен доклад и периодичните актуализации в рамките на Мрежата от местни кореспонденти за изследване в областта на корупцията (LRCC).

Директорът на Правната програма д-р Мария Йорданова взе участие с изказване на тема „Ефективни публично-

частни партньорства и механизми за мониторинг на противодействието на корупцията в България“ в конференцията „Корупция и антикорупция: България на световната сцена“, организирана съвместно от Българо-британската търговска камара, Dentons Европа, KPMG България и „Пенков, Марков и партньори“ на 21 май 2013 г. в София.

Правната програма продължи дейността си като национален кореспондент за България за петото издание на „Европейския статистически справочник за престъпност и наказателно правосъдие“. Справочникът е инструмент за събиране на официална статистика и данни от социологически

проучвания в областта на престъпността и наказателното правосъдие. През 2013 г. Правната програма събра необходимите данни от официалната статистика и от проучвания, които въведе онлайн в раздела за страната.

Ролята на гражданското общество за развитието на демокрацията и върховенството на закона отново бе сред областите във фокуса на Центъра за изследване на демокрацията през 2013 г. Правната програма допринесе за проучването на гражданското общество и неправителствените организации в България. Някои от констатациите от проучването бяха представени на семинар „Протестите в България и на Балканите през 2013 г.: състояние на демократичните институции“, организиран от Центъра на 22 ноември 2013 г. В своята презентация по време на семинара г-жа Мария Дойчинова, програмен сътрудник в Правната програма, говори за проактивната роля на

гражданското общество в контекста на серията от протести в страната през последните две години.

Посредством Правната програма Центърът за изследване на демокрацията участва в международна инициатива за изучаване на предизвикателствата пред защитата на критичната подземна инфраструктура. Инициативата, наречена Upsidedown Protect обединява държавни институции и научни организации от девет държави – членки на ЕС, в опит да проучат достъпа до информация за критичната подземна инфраструктура и да оценят рисковете от евентуалното използване на тази информация за терористични дейности.

По покана на Конституционния съд на Република България Правната програма предостави експертни становища по две от най-важните конституционни дела на 2013 г.

Икономическа програма

Основни акценти през 2013 г.:

- **Енергийна сигурност и устойчиво развитие.** Центърът публикува доклада *Индекс на рисковете за енергийната сигурност на България*, който трябва да се превърне в регулярен инструмент за мониторинг на енергийните политики в страната. Центърът продължи да **информира българското общество по въпроси, свързани с енергийния сектор**, чрез публикации, анализиращи **ценообразуването на потребителските сметки за електричество**, както и начини за тяхното намаляване, чрез внедряване на **енергоспестяващи технологии в българските домакинства**.
- **Антикорупция и скрита икономика.** През 2013 г. Центърът възобнови **Инициативата за развитие и почтеност в Югоизточна Европа (SELDI)**, която се реализира в партньорство с шестнадесет неправителствени организации от девет държави в региона. Центърът допринесе за изготвянето на **първия Европейски антикорупционен доклад** за ЕС-27, подготвян от ГД „Вътрешни работи“ на Европейската комисия. Започна работата по най-голямата инициатива в областта на социалните и хуманитарни науки в историята на Европейската рамкова програма за научни изследвания – **ANTICORRP**. Ежегодните резултати от *Системата на мониторинг на корупцията (СМК)*, бяха публикувани в традиционните тематични доклади *Корупция и антикорупция в България (2012 – 2013 г.)* и *Индекс на скритата икономика* през 2012 г. и 2013 г.
- **Гражданско общество.** Продължи ангажиментът към подобряване на **средата за развитие на гражданското общество в България**. Беше организирана поредица от публични дискусии и кръгли маси, на които бяха обсъдени множество теми, вкл. за **състоянието на демократичните институции в контекста на протестите в България и на Балканите през 2013 г.**
- **Конкурентоспособност и икономика на знанието.** България беше включена в Годишника на световната конкурентоспособност 2013, а експерти от Икономическата програма допринесоха за подготовката на традиционното годишно издание на доклада *Иновации БГ*.
- **Оценка на въздействието на фондовете на ЕС.** Бяха изготвени **тематичен доклад**, посветен на **новооткритите работни места**, като показател за резултатите от работата и ефикасността на Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и **редовен годишен доклад**, фокусиран в дълбочина върху постиженията на Европейската кохезионна политика в България.

I. Енергийна сигурност и устойчиво развитие

Енергетиката е структуроопределящ отрасъл за България. В сектора са съсредоточени значителни държавни и частни финансови и човешки ресурси. Секторът е доминиран от държавна собственост, монополни структури и е силно регулиран, което създава благоприятна среда за влияние на частни политически и икономически интереси, злоупотреби, корупция, и незачитане на интересите на държавата и потребителите. Тези негативи от лошото управление на сектора се усилват от липсата на ясна стратегическа и законодателна рамка. Членството на страната в ЕС и засилващата се роля на Европейската комисия във формирането на обща енергийна политика базирана на либерализация на общия пазар, енергийна ефективност и устойчива енергия, създават възможности за отваряне на българската енергетика към по-добри управленски практики, които остават неизползвани от българските власти.

Намирането на работещи решения за подобряване на управлението на енергийния сектор към повече прозрачност и устойчивост продължава да бъде сред основните теми на дейността на Центъра за изследване на демокрацията. През 2013 г. бяха организирани редица събития с участието на изявени международни експерти, които спомогнаха да бъдат представени нови, рационални и осъществим идеи за подобряване на енергийната сигурност на България.

Кръглата маса, посветена на „**Енергийната сигурност на България: европейска и международна рамка**“ постави началото на публична дискусия за въвеждането на инструмент за оценка на енергийната сигурност на страната и разработването на адекватни политики в тази насока. Специален

гост и основен говорител на събитието беше г-н Стив Юле, вицепрезидент на Института за енергетиката на 21-ви век към Американската търговска камара. Той представи начина на конструиране и значението на *Индекса на риска за енергийната сигурност на САЩ* (Index of US Energy Security Risk). Индексът се състои от 37 компонента, които открояват основните политики и други фактори с позитивно или негативно влияние върху енергийната сигурност на САЩ. Индексът позволява оценка на минали енергийни решения и прогнозиране на развитието на енергийната сигурност на страната. Въз основа на *Индекса на риска за енергийната сигурност на САЩ*, през 2012 г. Американската търговска камара съставя за първи път *Индекс на риска за международната енергийната сигурност*. Той дава възможност за съпоставка на позициите на САЩ и други държави. Според стойността на индекса **България се нарежда на 71-во място по рискове за енергийната сигурност сред 75-те страни най-големи потребители на енергия в света**. Основните причини, за сравнително високите рискове пред енергийната сигурност на страната мога да се обобщят с няколко основни фактора: високата енергийна интензивност на българската икономика, необходимостта от внос за покриване на по-голямата част от енергийните нужди на страната, както и високите разходи в енергийния сектор. Г-н Юле подчерта, че енергийната сигурност на България може да се намали прекалено високата цена на природния газ. В тази връзка той изтъкна ползите, които шистовият газ е донесъл на американската икономика, като е намалил в пъти цените на природния газ, и е довел до тяхното „отвързване“ от цената на суровия петрол. По време на дискусията н.пр. г-н Райвегер, посланикът на Австрия в България, изтъкна необходимостта политиче-

Г-н Стив Юле, вицепрезидент на Института за енергетиката на 21-ви век към Американската търговска камара, по време на кръглата маса „Енергийната сигурност на България: европейска и международна рамка“

ските приоритети да бъдат поставени върху подобряване на енергийната ефективност и намаляване на енергийните потребности, които да заместят зависимостта от добива на още изкопаеми горива. Г-н Пфане, икономически референт в Посолството на Федерална Република Германия в София, също отбеляза, че предотвратяването на климатичните промени трябва да останат основен приоритет за Европейския съюз, и че развитието на възобновяеми енергийни източници трябва да продължи за сметка на добива на изкопаеми горива.

На две отделни събития, пресконференция и брифинг за представители на дипломатическия корпус в България, Центърът за изследване на демокрацията представи в дълбочина резултатите на България в *Международния индекс на рисковете за*

енергийната сигурност. Центърът възнамерява да разработи **национален индекс на рисковете за енергийната сигурност**, който да послужи като инструмент за постоянно наблюдение на политиките в тази област. Като основни **фактори за подобряване на енергийната сигурност на България** от пилотното представяне на индекса бяха отчетени: да се намали зависимостта от внос и да се разнообразят доставчиците на енергийни източници; да се насърчи употребата на местни и възобновяеми енергийни източници; да се намали негативното въздействие на повишаващите се енергийни цени върху доходите и енергийното потребление чрез въвеждането на енергоспестяващи технологии и мерки за енергийна ефективност за домакинствата. **Основните предизвикателства** пред енергийната сигурност България са **високите**

Г-н Руслан Стефанов (дъното, вдясно) и г-н Мартин Цанов (дъното вляво) представят резултатите на Центъра по време на пресконференцията „Индекс на рисковете за енергийната сигурност на България“

разходи за внос на изкопаеми горива (нефт и газ) като дял от БВП и променливият разход за енергия, които отразяват зависимостта от вноса от ограничен брой доставчици и високите нива на енергийна бедност.

Докладът *Индекс на рисковете за енергийната сигурност на България*, базиран на резултатите от Международния индекс на рисковете за енергийната сигурност, на Института за енергетика на 21-ви век към Американската търговска камара показва, че от 1980 г. насам България заема една от страните с високи рискове пред енергийната сигурност, както номинално, така и в сравнение със средното за ОИСР равнище. Стойностите на индекса за страната за периода са средно 158 % по-високи от тези на ОИСР, макар да бележат постепенен спад. През 2012 г. тя е на 73-то място от общо 75 държави. *Индексът на рисковете за енергийната сигурност на*

ИНДЕКС НА РИСКОВЕТЕ ЗА ЕНЕРГИЙНАТА СИГУРНОСТ НА БЪЛГАРИЯ

Policy Brief No. 40, Септември 2013 г.

1. Измерване на енергийната сигурност: значение за развитието на политики

1.1 Измерване на енергийната сигурност

Енергийната е основна част на икономическия растеж в целия свят и, въпреки световната икономическа криза, търсенето на енергия продължава да нараства през последните години. Енергийната сигурност продължава да бъде основен проблем за повечето страни и/или икономически общности, защото основните ресурси са ограничени и съществуват сериозно разминаване между водещите енергийни производители и страните - най-големи потребители. Така повечето страни разчитат на международната търговия, което е уязвимо от външни икономически стресори, регионални и глобални запали и политически несигурности. Пазарите на енергийни ресурси се глобализират все повече и са бързи и като и да е точка по света могат да се отразят на предлагането и цените, дори и за самодостатъчни икономии. По този начин

ОСНОВНИ ИЗВОДИ

- Енергийната сигурност е от особено значение за България. Най-голямата заплаха за националната сигурност на страната е бедността и особено енергийната бедност. Непропорционален енергиен сектор сериозно подлага икономическото развитие на страната. Създаването и развитието потенциал на устойчиви механизми на контрол може да е ключово за ограничаване на материалните загуби в тази област.
- Международният модел на рисковете за енергийната сигурност, разработен от Института за енергетика на 21-ви век към Американската търговска камара, показва че от 1980 г. насам България заема една от най-високите позиции и номинално и в сравнение със средното за ОИСР. Стойностите на индекса за страната за периода са средно 158% по-високи от тези на ОИСР, макар да бележат спад.
- Индексът на рисковете за енергийната сигурност на България (ИРЕС) е нараснал от 2010 г. насам. Така приравня в сравнение със средното за ОИСР равнище са основани на тревожни тенденции при отношение на високото ниво и самото колебание на развитието за енергия, което споделя държавите на ИРЕС са са увеличили повече от 10 пъти през последните 3 години (от 2009 г. достигнали през 2012 дори от най-високите нива след 1980 г.).
- Сред основните рискови фактори на българската енергийна сигурност и високата зависимост от вноса на износими горива и най-вече на газ. Много високата концентрация на българския газозависимост на доставките и разпределението предоставя много възможности за диктуването и риска на произхода и сектора. България е участник в различни национални, регионални и международни газови проекти, но много да намалява риска за енергийната сигурност, но само ако се основава на ясни приоритети и обективен анализ "разходи-ползи".

Това публикуване се осъществява с честното подкрепата на Фондация Отворено общество.

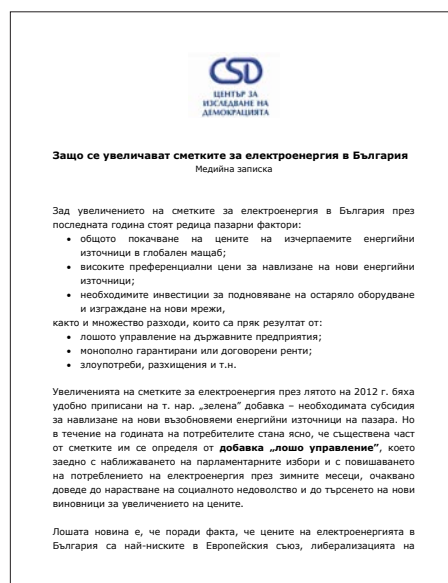
България (ИРЕС) е нараснал от 2010 г. насам. Това влошаване се основава на тревожни тенденции по отношение

на високото равнище и значителните колебания в разходите за използване на енергия, които са се увеличили повече от 10 пъти през последните 3 години (от 2009 г.), достигайки през 2012 г. едно от най-високите си нива след 1980 г. В това отношение, може би най-сериозната заплаха за енергийната сигурност на страната е **високото равнище на бедност**. В допълнение, **непрозрачното управление на енергийния сектор** създава сериозни предпоставки за злоупотреби и пробив в стратегическите интереси на страната. Създаването и редовното прилагане на утвърдени механизми на мониторинг е ключово за преодоляване на посочените рискове и за изграждането на адекватни политики в тази област.

Изминалата 2013 г. бе белязана от широко социално недоволство, включително протести срещу лошото управление в българския енергиен сектор и в частност, **високите потребителски сметки за електроенергия**. В отговор на това, през 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да работи за по-високата информираност на българските граждани, по отношение управлението в енергийния сектор и основните процеси, имащи пряк ефект върху българските домакинства. Центърът изготви серия от медийни записки, целящи повишаване на обществената информираност и опровергаването на широко разпространени митове в енергийния сектор на страната.

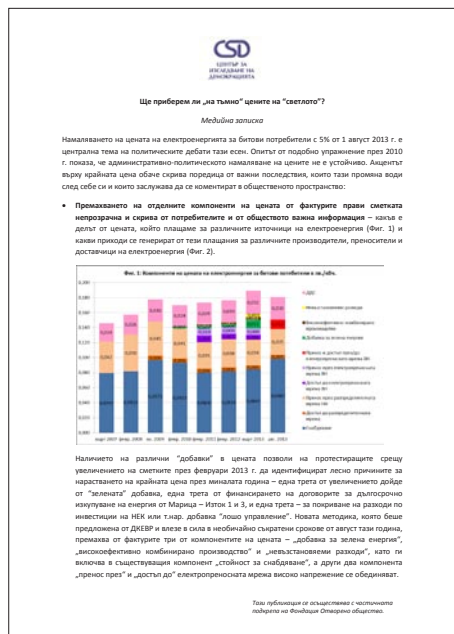
Медийната записка *Защо се увеличават сметките за електроенергия в България* анализира увеличенията на сметките за електроенергия през лятото на 2012 г., които бяха удобно приписани на т.нар. „зелена“ добавка – необходимата субсидия за навлизане на възобновяеми енергийни източници на пазара. По този начин български-

те политици и енергийни регулатори се опитаха да отклонят общественото внимание от факта, че съществена част от потребителските сметки се определя от друга добавка, която не е записана пряко в сметките на потребителите, а именно – „лошо“ управление – резултат на серия от непрозрачни политически решения, забавени реформи, разхищаване на публични ресурси, както и множество публично документирани нередности и сигнали за корупция.

Медийната записка *Енергийна ефективност в българските домове* фокусира вниманието си върху нарастващите нива на енергийна бедност в страната и увеличаващите се цени на електрическа енергия за крайните потребители, особено след 13 % поскъпване през 2012 г. От 2005 г. насам, съществува отчетлива **тенденция за покачване на цените** на енергийните източници и по-специално на електроенергията както в България, така и в ЕС. Записката отчита, че икономиката на страната е поне два пъти по енергийно интен-

живна в сравнение с другите страни-членки на ЕС, а нивата на енергийните загуби, от производството до консумацията на енергия, са значителни. На този фон, се препоръчва **фокусиране върху мерки за повишаване на енергийната ефективност** и отказ от практиката да се изграждат нови генериращи мощности.

В опит да се намали социалното недоволство в страната, българското правителство продължава да се намесва хаотично и непрозрачно и да замразява крайните цени на електроенергията, както това се случи през 2010 г. и отново през 2013 г. Намаляването на цената на електроенергията за битови потребители с 5% от 1 август 2013 г. бе централна тема на политическите дебати през изминалата година. В медийната записка *Ще приберем ли „на тъмно“ цените на „светлото“*, Центърът за изследване на демокрацията разкрива, че **административно-политическото намаляване на**

цените не е устойчиво в дългосрочен план. Публикацията напомня, че последното подобно замразяване на цените през 2010 г. бе последвано от рязко покачване (13 %) през 2012 г. **Няма никакво съмнение, че е нужно устойчиво намаляване на енергийната бедност в страната.** Ефектът от увеличението на цените върху социално най-слабите е огромен, но намаляването на цените не бива да става за сметка на ограничената прозрачност при тяхното формиране.

През 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията започна изследователска работа върху анализ на **бъдещите тенденции по големите обществени предизвикателства и иновативни политики в Европа (FLAGSHIP)**. Работата по анализа се осъществява от мултидисциплинарен екип с доказан опит и постижения в проспективните анализи, основани на качествени и количествени методи. Центърът е част от тази амбициозна изследователска инициатива, допринасяйки със своя експертен потенциал както по отношение на разработване и прилагане на иновативни изследователски методики, така и по отношение на формирането и осъществяването на обществени политики. FLAGSHIP анализира възможни и алтернативни сценарии на дългосрочни демографски, законови, икономически, социални и политически еволюции в Европа. Изследователските дейности са насочени към справяне с големите обществени предизвикателства в дългосрочен план като имат за цел постигането на баланс между научен напредък в съответните методологически подходи и развитието на конкретни политики.

II. Антикорупция и скрита икономика

През 2013 г., Центърът за изследване на демокрацията продължи да разширява своето въздействие и капацитет в областите на изследванията и анализа на антикорупционни политики, както на регионално, така и на европейско ниво. Като част от мрежата на местни кореспонденти на Главна дирекция „Вътрешна сигурност“ на Европейската комисия, през 2013 г. Центърът продължи работата си по **първия Европейски антикорупционен доклад. В рамките на европейската изследователска инициатива ANTICORRP, Центърът изготви доклад, за корупционната динамика, институционално развитие и тенденции в борбата срещу корупцията в България през последните 23 години.** Текстът ще бъде включен във второто издание на Антикорупционния годишник, в рамките на ANTICORRP през 2014 г. Инициативата ANTICORRP обединява 21 изследователски организации от 16 европейски страни и представлява най-големия ангажимент в областта на социалните и хуманитарни науки в историята на Европейската рамкова програма за научни изследвания. Основната цел на проекта е да се проучат факторите, които мотивират или възпрепятстват развиването и изпълняването на ефективни антикорупционни политики.

Поради негативното си въздействие върху социалното и икономическото развитие, особено в контекста на икономическа криза, корупцията се нарежда сред най-належащите пробле-

ми в региона на Югоизточна Европа. С цел предоставянето на решения на този проблем, през 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията, заедно с шестнадесет СГО от девет държави в рамките на Югоизточна Европа (Албания, Босна и Херцеговина, България, Хърватия, Косово, Македония, Черна гора, Сърбия и Турция) сформираха **регионалната мрежа „Инициатива за развитие и почтеност в Югоизточна Европа“ (SELDI).** Мисията на коалицията SELDI е да допринесе за развитието на динамично гражданско общество в Западните балкани и Турция, способно да участва в обществения дебат и да постига влияние върху политиката и процеса на вземане на решения в областта на антикорупцията и доброто управление.

SELDI проведе своята откриваща конференция на 5 март 2013 г. в столицата на Хърватия, Загреб. Г-н Руслан Стефанов, директор на Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията и координатор на SELDI, представи разработената от Центъра Система за мониторинг на корупцията и разказа за усилията, положени от организацията в противодействието на корупцията от 1998 г. насам. Той подчерта, че **корупцията продължава да е проблем във всички страни от Югоизточна Европа.** SELDI има за цел да подпомогне местни, регионални и европейски експерти, изготвящи политики за борба с корупцията, за да разберат по-добре този феномен, както и за да се създаде поле за обмен на опит между участващите страни. Г-жа Каролин Фри-Шевалие, аташе към делегацията на Европейския Съюз в Република Хърватия, отбеляза, че **корупцията е опасна не само от икономическа и финансова гледна точка, но и от социална.** Тя подкопава върховенството на закона и се отразява на

Участниците в конференцията за откриване на мрежата SELDI, проведена в Загреб, Хърватия

живота на гражданите. Преговорите за присъединяване на Хърватия към Европейския съюз предоставят възможност на страната да повиши капацитета си за борба с корупцията, да подобри общата осведоменост на гражданите и да усъвършенства правната си рамка. Г-жа Шевалие подчерта, че **гражданският сектор е незаменим участник в борбата с корупцията**. Според г-жа Виолета Станичич, ръководител на Информационното бюро на Европейския парламент в Хърватия, **гражданските организации са най-важните участници в борбата срещу корупцията**. Тя подчерта, че през 2012 г. българският граждански сектор е бил изключително активен в подаването на петиции към Европейския парламент. Г-жа Станичич припомни, че 2013 е годината на европейските граждани – те трябва да са информирани за правата си и да бъдат активни в защитаването

им, включително когато са накарнени от корупция.

SELDI проведе втората си регионална конференция в столицата на Сърбия, Белград на 22 май 2013 г. Събитието бе в рамките на обща среща на всички мрежи на граждански организации, подкрепени от Генерална дирекция „Разширяване“ на Европейската комисия. Партньорите на SELDI, заедно с представители на правителствени органи, организации от гражданския сектор, международни институции и на Европейската комисия, дискутираха стратегически теми, свързани с антикорупционни инициативи, прозрачност на публичните финанси, както и мониторинг на корупцията и антикорупционни реформи в Югоизточна Европа. Специални гости на събитието бяха г-жа Сюзан Фриц, Директор на Мисията на Американската агенция за междуна-

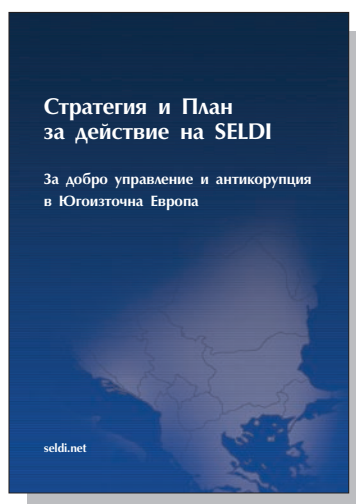

Участниците в конференцията на мрежата SELDI в Белград, Сърбия

родно развитие (USAID) в Република Сърбия, и г-н Хенк Висер от Генерална дирекция „Разширяване“ на ЕК. Двамата подчертаха значението на гражданското общество, не само в сферата на доброто управление, но и във всички процеси на едно демократично общество.

На конференцията в Белград, партньорите от SELDI приеха *Стратегия и План за действие на SELDI за добро управление и противодействие на корупцията в Югоизточна Европа*. Документът определя мисията и целите, и очертава конкретните действия на Инициативата за развитие и почтеност в Югоизточна Европа (SELDI) до края на 2016 г. Стратегията и Планът за действие имат за цел полагането на солидни основи за изграждане на коалиции с участието на структурите на гражданското общество в Югоизточна Европа. Документът се фокусира върху

изграждането на благоприятна среда за граждански активизъм и подобряването на диалога между правителството и организациите от гражданското общество, както на национално, така и на регионално ниво.

Участниците в семинара за мониторинг на корупцията на мрежата SELDI, проведен в Скопие, Македония

Работата на Центъра за изследване на демокрацията в рамките на инициативата SELDI продължи в посока подобряване капацитета на мрежата за мониторинг в областта на антикорупцията. На 7-8 ноември 2013 г. Центърът, в сътрудничество с местните си партньори от Македонския център за международно сътрудничество, Института за демокрация "Societas Civilis" и Охридския институт за икономически стратегии и международни отношения, проведе обучение по антикорупционен мониторинг в Скопие, Македония. Обучението събра представителите на партньорските организации към инициативата SELDI от девет държави, други местни граждански организации, както и представители от местния офис на TACSO (Техническа помощ за организации на гражданското общество) в Скопие. **Особено внимание беше обърнато на Системата за мониторинг на**

корупцията (СМК), разработена и прилагана от Центъра за изследване на демокрацията, както и на необходимите стъпки за успешното провеждане на деветте социологически изследвания на корупцията, планирани за началото на 2014 г. Участниците обсъдиха и основните теми, застъпени в предстоящите девет Доклада за оценка на корупцията, възможните източници на информация и препоръки към политиката.

През 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да **измерва равнището на корупцията и да анализира развитието на антикорупционните процеси в България**, на основа на годишните резултати от Системата за мониторинг на корупцията (СМК).

Центърът, съвместно с Фондация „Фридрих Еберт“, представи поред-

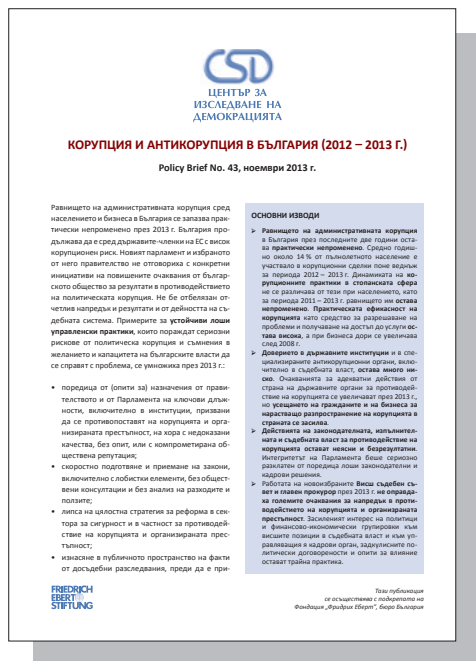
ния си доклад за годишните индекси за равнището и динамиката на корупцията в България за 2012 – 2013 г. По време на събитието, организирано на 29 ноември 2013 г. бяха представени последните данни от *Системата за мониторинг на корупцията (СМК)*, разработена от Центъра за изследване на демокрацията и агенция Витоша РИСЪРЧ. Въпреки че корупционният натиск от страна на държавните служители намалява, броят на гражданите, които биха предложили подкуп, без да им е поискан такъв, се е увеличил. Един от основните фактори за високите нива на корупция са **непоследователните действия или бездействието на компетентните държавни органи**. Това води до изключително ниски нива на обществе-

но доверие към тях. Особено тревожно е, че към списъка с институции с ниско ниво на доверие тази година се включва и Конституционният съд, който би трябвало да е коректив на законодателната власт и да гарантира спазването на Конституцията на Република България.

Докладът *Корупция и антикорупция в България (2012 – 2013 г.)* анализира динамиката на корупцията в България през 2013 г., базирайки се на годишните резултати от *Системата за мониторинг на корупцията (СМК)*. **Равнището на административната корупция в България през последните две години остава практически непроменено.** Средно годишно около 14 % от пълнолетното население

От ляво надясно: г-н Александър Стоянов, Директор по научната дейност, д-р Мария Йорданова, Директор на Правната програма, д-р Филип Гунев, Старши анализатор в Програма сигурност, Центъра за изследване на демокрацията; г-н Пенчо Хубчев, Програмен координатор, Фондация „Фридрих Еберт“ за България; г-жа Регине Шуберт, Директор на Фондация „Фридрих Еберт“ за България, по време на публичната дискусия: „Корупция и антикорупция в България: 2012 – 2013 г.“

е участвало в корупционни сделки поне веднъж за периода 2012 – 2013 г. Динамиката на корупционните практики в стопанската сфера не се различава от тези при населението, като за периода 2011 – 2013 г. равнището им остава непроменено. Практическата ефикасност на корупцията като средство за разрешаване на проблеми и получаване на достъп до услуги остава висока, а при бизнеса дори се увеличава след 2008 г. Доверието в държавните институции и в специализираните антикорупционни органи, включително в съдебната власт, остава много ниско. Очакванията за адекватни действия от страна на държавните органи за противодействие на корупцията се увеличават през 2013 г., но усещането на гражданите и на бизнеса за нарастващо разпространение на корупцията в страната се засилва.

През 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи ежегодния си мониторинг и анализ

на динамиката на скритата икономика в България.

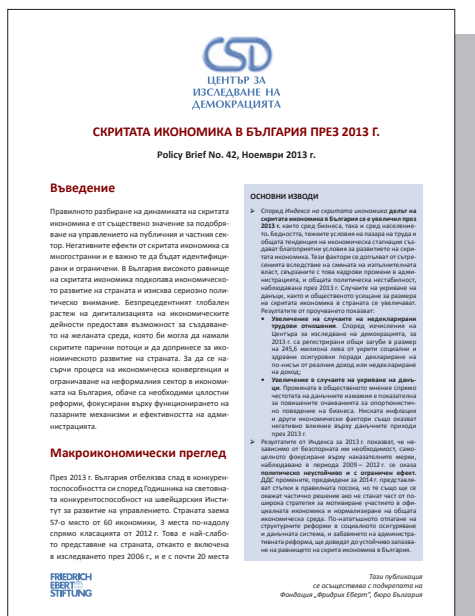
Центърът, съвместно с Фондация „Фридрих Еберт“, представи ежегодния доклад *Индекс на скритата икономика в България 2012 – 2013 г.* На събитието, организирано на 20 ноември 2013 г., присъстваха представители на държавни агенции, неправителствени и международни организации, дипломатически мисии и медиите.

Анализът на основните макроикономически показатели на България през 2013 г. показва слаб икономически растеж, ниска конкурентоспособност и тежки условия на пазара на труда. Тези тенденции подпомагат развитието на скритата икономика, която отчита ръст спрямо предходната година и при двата индекса, на неселение и бизнес, след минимален спад през 2012 г. Данните показват минимално увеличение на практиката за наемане на работници без трудов договор. **Получаването на „пари на ръка“, обаче отбелязва най-високите стойности от 2002 г. насам – 13,8% от заетите декларират, че получават възнаграждения, по-високи от записаното в договорите им.** Според проучването, основните мерки за борба със скритата икономика са увеличаването на броя на електронните разплащания, въвеждането на електронно правителство и подобряването на анти-монополното законодателство. Основна препоръка в доклада е да бъдат въведени по-ясни правила за отчетност на контролната дейност на различните регулаторни агенции в страната.

За разлика от резултатите от предходния доклад *Скритата икономика в България 2011 – 2012 г.*, през 2013 г. делът на скритата икономика в България се е увеличил както сред бизнеса, така и сред населението. Бедността, тежките условия

Участници в дискусията „Скритата икономика в България 2012 – 2013 г.“

дават благоприятни условия за развитието на скритата икономика. Тези фактори се допълват от сътресенията вследствие на смяната на изпълнителната власт, свързаните с това кадрови промени в администрацията, и общата политическа нестабилност, наблюдавана през 2013 г. Според изчисления на Центъра за изследване на демокрацията, за 2013 г. са регистрирани общи загуби в размер на 245,6 милиона лева от укрити социални и здравни осигуровки поради деклариране на по-нисък от реалния доход или недеклариране на доход.

Центърът за изследване на демокрацията, със съдействието на Европейската служба за борба с измамите (OLAF), организира международен семинар на тема „Европейските финансови интереси под заплаха: нови подходи за оценяване на риска от злоупотреби с обществени

Международен семинар: Европейските финансови интереси под заплахата: нови подходи за оценяване на риска от злоупотреби с обществени поръчки и финансови средства от Европейските фондове

поръчки и европейски финансови средства". Събитието, състояло се между 30 октомври и 1 ноември 2013 г., предостави възможност за изчерпателна дискусия между редица представители на национални органи за борба с измамите при обществените поръчки, изследователски институции, международни организации и бизнес сектора, от България, Гърция, Италия, Холандия, Румъния и Великобритания. **Участниците в семинара разгледаха иновативни подходи за оценка на рисковете и въздействието на корупцията, размера на злоупотребите в уязвимите индустрии, както и методи за изследване нивото на измамите в процеса на възлагане на обществените поръчки.** Събитието предостави платформа, посредством която водещи европейски изследователи получиха възможността да представят и обменят своите виждания, проучвания и аналитични подходи за противодействие на измамите при обществените поръчки, както и да споделят практически насоки за подобряване работата на публичните институции.

III. Гражданско общество

Много анализатори разглеждат 2013 г. като годината на българското гражданско общество, в която гражданите масово излязоха на протест в защита на своите морални и демократични права и с искане за по-голяма политическа отговорност. Центърът за изследване на демокрацията продължи усилията си за подобряване средата за развиване на българското гражданско общество. През 2013 г., Центърът се отличи като трибуна на знанието, предоставяйки на българското гражданско общество платформа за обективни и експертни дискусии.

Центърът за изследване на демокрацията проведе кръгла маса на тема „Предизвикателства пред публичната политика за развитие на гражданското общество“. Във въвеждащите си думи по време на събитието, организирано на 30 май 2013 г., д-р Мария Йорданова, директор на Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията, припомни **важността на дебата и стратегията за регистърна реформа в България.**

Тя призова за съвместни усилия на гражданския сектор, насочени към създаване на централен електронен регистър на юридическите лица с нестопанска цел, което да допринесе в борбата с нерегламентираните практики и да осигури прозрачност на сектора. Г-н Руслан Стефанов, директор на Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията, акцентира върху примери за добри практики от региона на Югоизточна Европа по отношение взаимодействието с държавата, които биха имали положителен ефект и в България.

Г-н Тодор Ялъмов, старши анализатор от Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията, синтезира резултатите от анализа на количествените характеристики на нестопанския сектор в България за периода 2007 – 2012 г. Броят на регистрираните неправителствени орга-

низации нараства постоянно, като до момента по данни на Националния статистически институт те са около 41 хиляди, от които 40 хиляди активни (за сравнение към 2001 г. са били 1000). От тях **само около 10 хиляди се отчитат ежегодно**. 2700 организации отчитат приходи и от стопанска дейност, а 1200 от тях имат повече приходи от стопанска, отколкото от нестопанска такава. Като се има предвид слабият контрол и прозрачност, тази тенденция крие риск от злоупотреби. **Най-слаба е прозрачността в управлението на големите организации**, такива с годишен оборот над 0,5 млн. лв., наброяващи в момента около 180. Половината от тях не са регистрирани в обществена полза.

Центърът за изследване на демокрацията и изследователи от Кеймбриджкия университет, със съдействието на Центъра за източноевропейски изследвания в Англия (CEELBAS), про-

Участници в кръглата маса „Предизвикателства пред публичната политика за развитие на гражданското общество“

Г-н Тодор Ялъмов, старши анализатор от Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията, по време на кръглата маса „Предизвикателства пред публичната политика за развитие на гражданското общество“

Участниците по време на конференцията „Протестите в България и на Балканите през 2013 г.: състояние на демократичните институции“

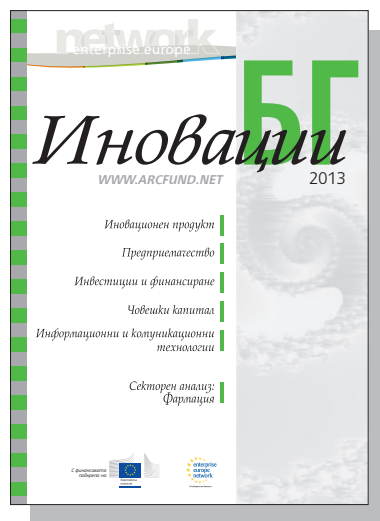
ведоха семинар на тема „Протестите в България и на Балканите през 2013 г.: състояние на демократичните институции“. По време на дискусиите, проведени на 22 ноември 2013 г., бяха обсъдени причините, смисълът и значението на тазгодишните протести за българската демокрация. Представени бяха гледните точки на протестиращи, медии, неправителствени организации и академични институции. Дискусията послужи като основа за по-задълбочено изследване на гражданското общество и демокрацията в България. Дискусията се концентрира върху три основни теми – приликите и разликите между протестите в България, Турция и Гърция; основните характеристики на протестите в България; и ролята на демократичните институции, вкл. медиите и неправителствените организации за развитието на протестите.

IV. Конкурентоспособност и икономика на знанието

През 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи работата си по анализа на конкурентоспособността на българската икономика, и по насърчаването и развиването на потенциала на националната иновационна система.

Експерти от Икономическата програма допринесоха активно при подготовката на поредното годишно издание на доклада *Иновации БГ 2013*. Препоръките на доклада *Иновации.бг 2013* за подобряване на националната политика в областта на иновациите могат да се обобщят по следния начин:

- приемане на **интегрирана национална стратегия** с акцент върху взаимодействието „наука-образование-иновации“;

- обединяване на множеството разпокъсани държавни звена за изпълнение и финансиране на изследователска и развойна дейност и иновации;
- осигуряване на приоритетно **съфинансиране** с национален финансов ресурс на българските организации успели да се наложат и привлекат средства от европейските рамкови програми за изследвания и иновации;
- въвеждане на **поне тригодишен хоризонт на планиране** на националните средства за изследователска дейност;
- въвеждане на допълнителни мерки за **насърчаване на иновационната дейност на бизнеса във високотехнологични отрасли**;
- приоритизиране на мерки за технологично и иновационно развитие в **традиционните сектори**;
- специален фокус върху мерки за **иновационно развитие на нискотехнологични микро и малки предприятия**, чрез въвеждане на грантови схеми с по-висок интензитет на безвъзмездната помощ, но по-малки общи стойности на проектите;

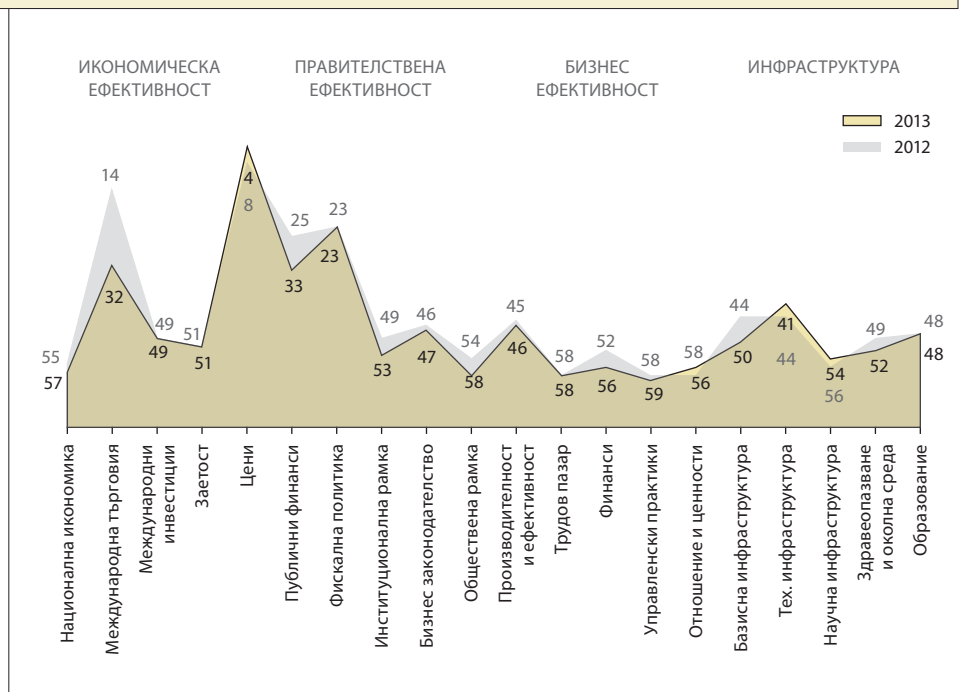

- развитие на мерки за **подкрепа на иновационната култура**.

През 2013 г. Икономическата програма към Центъра за изследване на демокрацията продължи да анализира пречките пред българския бизнес и да дава препоръки за подобряване на цялостната среда на българската конку-

рентоспособност. Центърът е официалният партньор за България на швейцарския Институт за развитие на управлението (Institute for Management Development – IMD), който изготвя Годишника на световната конкурентоспособност (World Competitiveness Yearbook). Предходните седем издания на Годишника имаха директно

Фигура 2. Профил на конкурентоспособността на България 2011/2012, Годишник на световната конкурентоспособност, IMD, 2012

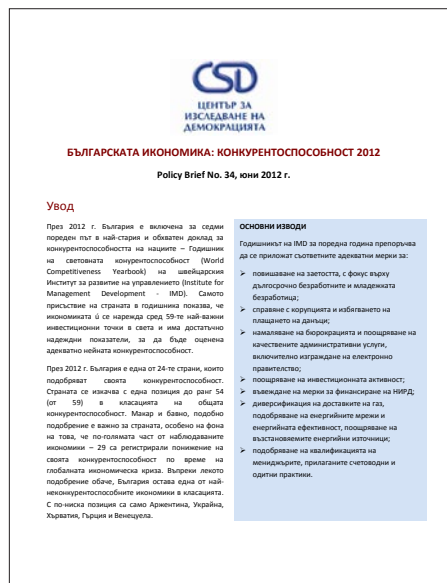

отражение върху формирането на българската политика в областта на конкурентоспособността.

Центърът за изследване на демокрацията представи резултатите за България от Годишника на световната конкурентоспособност 2013, по време на пресконференция, проведена се на 30 май 2013 г. През изминалата година България заема 57-мо място от общо 60 държави, с три позиции по-назад спрямо 2012 г. Това е най-слабото представяне на страната, от както е включена в изследването през 2006 г., и е почти с 20 места по-слабо в сравнение с най-доброто представяне през 2009 г., когато заема 38-о място. **Основни проблеми пред растежа на икономиката са неефективната държавна администрация, корупцията и нарастващата разлика в доходите на населението.**

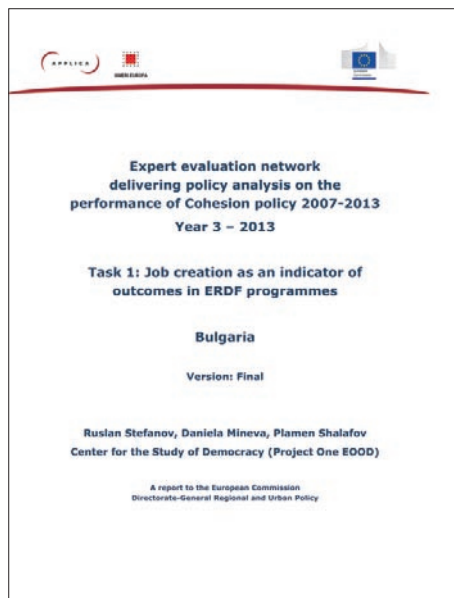
Заключенията на Годишника на световната конкурентоспособност за 2013 г. бяха включени в доклад, подготвен от Центъра за изследване на демокрацията. Освен анализа на данните, Центърът за изследване на демокрацията идентифицира **най-належащите предизвикателства и мерки за повишаване на конкурентоспособността на българската икономика:**

- модернизирание на публичната администрация;
- осигуряване на финансови стимули за иновации, предприемачество и създаване на нови предприятия;
- повишаване на ефективността на съдебната система;
- реформа на управленските и регулаторни практики в енергийния сектор;
- мерки за борба със скритата икономика и неефективността на пазара на труда.

V. Оценка на въздействието на фондовете на ЕС в България

Центърът за изследване на демокрацията е член на Консултативния съвет по въпросите на европейските фондове, който е част от Комисията по европейските въпроси и контрол на европейските фондове. От 2010 г. Центърът членува в мрежата за експертна оценка на Европейската кохезионна политика, формирана от Генерална дирекция „Регионална и градска политика“ на ЕК. Като част от тази мрежа, през 2013 г. Центърът продължи да анализира **влиянieto и ефективността на усвоените европейски фондове**. Дейността на му се изразява в изработването на тематичен доклад за влиянието на Европейските структурни фондове в определена област на интервенция, както и на общ доклад, анализиращ цялостната оценка на въздействието на предоставените европейски средства.

През 2013 г. тематичния доклад бе посветен на **откриването на работни места, като показател за резултатите от работата и ефикасността на Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР)**. Две оперативни програми (ОП), ОП Конкурентоспособност и ОП Регионално развитие, в България използват новосъздадените работни места като показател на резултатите от работата на ЕФРР. Управляващият орган на ОП Конкурентоспособност систематично събира информация за създадените работни места, но само на ниво цялостна програма. Към момента неблагоприятните икономически условия са причината поставени-

те цели за откриване на нови работни места, в началото на програмния период, да не бъдат изпълнени. Това изкарва на показ една от основните слабости на този индикатор, а именно, че се оказва трудно да се изолира ефектът на приложените мерки от външните влияния и промени в икономиката ситуация. Така на практика, независимо от по-високите нива на безработица в България през 2013 г., в сравнение с ЕС-28, създаването на работни места не намира място сред основните приоритети в ОП.

Изготвеният общ доклад се фокусира в дълбочина върху **постиженията на Европейската кохезионна политика в България**. Постъпващите Европейски средства в българската икономика продължават да са сред основните източници на инвестиции както в публичния, така и в частния сектор през 2012 – 2013 г. Отчетена е тенденцията предоставената финансова подкрепа да действа като антицикличен фактор по време на продължаващия икономически спад в страната. Увеличаващите се различия между най-добре представящите се региони и тези, чийто резултати значително изостават, обаче показват, че подкрепата не е в състояние да неутрализира напълно последиците от рецесията. Всички пет оперативни програми, финансирани от ЕФРР, отбелязват ръст по отношение както на договорени, така и на реално изплатени суми. Към месец август 2013 г., три ОП отчитат почти пълно договаряне на своите заложи бюджетни средства.

Програма сигурност

През 2013 г. Програма Сигурност съсредоточи усилията си по ключови въпроси в областта на националната сигурност:

- **Разширяване на оценката на заплахата от тежката и организираната престъпност.** Програма Сигурност продължи усилията си за запълване една аналитична празнина, която съществува в работата на правоохранителните органи в борбата им с организираната престъпност. Целта е да се изготви анализ за способите за финансиране на дейността на организираната престъпност в 27-те страни-членки на ЕС и да се идентифицират най-добрите практики за разследване с цел прекъсване на престъпното финансиране.
- **Изследване на корупцията в полицията и усъвършенстване на способите за противодействие.** Основната цел на работата в тази област бе изработването на методика за прилагане на добрите европейски практики за борба с корупцията в полицейските структури на България и Румъния.
- **Мониторинг и превенция на конвенционалната престъпност.** Продължи провеждането на традиционното Националното изследване на престъпността. За първи път беше експериментирано и провеждане на телефонни интервюта на гражданите. Публичната дискусия върху резултатите от изследването получи широко медийно отразяване.
- **Взаимодействие между държавната администрация и неправителствения сектор в изработване и прилагане на антикорупционни политики.** В партньорство с румънски НПО бяха идентифицирани най-добри практики на участие на неправителствения сектор в изработване и прилагане на антикорупционни политики.
- **Характеристики на съвременния международен тероризъм.** Въпросите за характеристиките на съвременният тероризъм станаха особено актуални за България след атентата в Сарафово през юли 2012 г. Центърът за изследване на демокрацията организира няколко кръгли маси, на които експерти в тази област представиха своите виждания.

I. Разширяване на оценката на заплахата от тежката и организираната престъпност

Успешното разследване и борбата с организираната престъпност е свързано в голяма степен със знанието за това как

криминалните структури финансират своята престъпна дейност. Като цяло съществува значителна информация за формите и методите на финансиране на престъпни пазари, като някои от тях са добре изучени. Така например много добре е изучен пазарът на нар-

котици – изяснени са финансовите параметри на всички етапи от този процес – от цените на производство, през транспорт, трафик и дистрибуция до крайния потребител.

Не стои така въпросът обаче при престъпни пазари като трафик на хора, измами с кредитни карти, трафик на крадени автомобили, производство и пласмент на фалшиви палични знаци и др.

Малко е направено в областта на системния анализ и изследване на хора и структури които се занимават с финансиране на престъпни мрежи и дейности на организираната престъпност. Този компонент от престъпната дейност често се подценява за сметка на дейностите и процедурите по разкриването на фактическите престъпления.

Модерната финансова система, съществуващата нелегална мрежа от лица и лихвари (които играят ролята

на нелегални банки и кредитни институции) както и престъпни групи участващи в банкови измами или в изготвяне и търговия с фалшиви парични знаци могат да бъдат използвани за финансиране на престъпна дейност.

През 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи своята работа по оценка на връзката между финансирането и организираната престъпност. Изследователските усилия бяха насочени към очертаването на различните способности за финансиране на дейността на организираната престъпност, анализ на криминалните структури, стоящи зад финансирането, изследване на специфичните разлики между страните – членки на ЕС и проучване на възможностите за финансиране на организираната престъпност от източници извън ЕС.

В резултат на изследователската работа бе разработен Наръчник за разследването на финансирането на организи-

Участници в семинара „Финансиране на организираните престъпни дейности: Предизвикателствата на една неизследвана област“

раната престъпност, който ще улесни специфичната работа на правоохранителните органи по разследването на финансирането на организираната престъпност, както и методология за анализ и оценка на способите за финансиране на престъпна дейност.

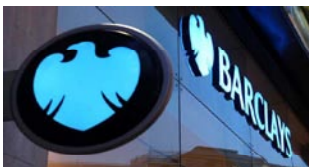
На 31 май 2013 г. се проведе семинар с участието на представители на партньорите по проекта – University of Trento (IT), Teesside University (UK), INHEJS (FR), Police of Latvia, ГДБОП, както и представители на полицейски служби и прокуратурите от Италия, Франция и Великобритания.

Професор Майкъл Леви направи преглед на основните предизвикателства при проучването и анализа на финан-

сирането на престъпните дейности. Един от основните акценти беше, че досега анализите и мерките на институциите винаги са били фокусирани върху прането на парите придобити от престъпни дейности, докато източниците и механизмите на финансиране са останали negliжирана тема. Неговата презентация постави и основните въпроси, на които изследването следва да отговори:

- Какво финансиране е необходимо за различните нелегални пазари?
- Какви са разликите при финансирането на нелегалните и легалните пазари?
- Какви са механизмите за уреждане на плащанията на нелегалните пазари?

Money from Crime and Money for Crime

Michael Levi, PhD, DSc (Econ)
Professor of Criminology
Cardiff School of Social Sciences
Cardiff University, Wales, UK
Levi@Cardiff.ac.uk

FINOCA seminar, 2013

Презентация на професор Майкъл Леви на тема „Финансиране от и за престъпления“ на семинара „Финансиране на организираните престъпни дейности: Предизвикателствата на една неизследвана област“

- Какъв е ефекта на съществуващите мерки за борба срещу прането на пари върху финансирането на нелегалните пазари?

По време на семинара партньорите по проекта бяха дискутирани различни аспекти на финансирането на организираната престъпност – организирани измами с ДДС, финансиране на пазарите на наркотици, финансиране на контрабандата на цигари. Партньорите от България, Италия, Литва и Франция представиха практически случаи от разследването на трафик на различни видове наркотици и контрабанда на цигари. Прокурор Елизабета Пулиезе от Национална Агенция „Антимафия“ в Италия представи случай от практиката, илюстриращ ролята на свързаните с мафията лихвари, като източник на финансиране на различни криминални дейности, както и като инструмент за проникване на криминални капитали в легалния бизнес. Давид Ерес от Националната агенция за борба с наркотрафика във Франция представи сложна схема за трафик на канабис от Северна Африка за Франция, която включва сложни финансови трансакции между различните участници в престъпната мрежа с цел максимално затрудняване на проследяването на парите от органите на реда.

През 2013 Програма Сигурност проучва темата за възможностите за използване на конфискувано имущество за социални цели. Изследването бе проведено съвместно с Университета в Палермо, като негова основна цел бе да проучи и анализира действащото законодателство и практиките за управление и разпореждане с конфискувано имущество в държавите членки. Специален фокус бе поставен на задълбочения анализ на съществуващите правни режими и практики за използване на конфискуваните активи

за социални цели. Изследвани бяха съществуващите модели за социално ползване в шест европейски държави (Белгия, Унгария, Италия, Румъния и Испания).

През 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията, съвместно с РАНД Европа и Университета в Тренто, започна работа по изследване на възможните бъдещи инициативи в политиката за борба с организираната престъпност и оценка на ефективността на специфичните наказателноправни мерки срещу организираната престъпност.

Целта на изследването е да оцени въздействието на Рамкова директива 2008/841/ПВР и европейското и националните законодателства за борба с организираната престъпност, и да направи сравнителен анализ на националните наказателноправни средства и способности за разследване в тази област.

Едновременно с това изследването ще идентифицира основните наказателноправни средства, специализираните съдебни и правоприлагащи органи и способности за разследване, използвани в борбата с организираната престъпност. Ще бъде събрана и анализирана информация за степента на използване на наличните наказателноправни средства и способности за разследване на практика, пречките и предизвикателствата пред тяхното използване, алтернативни наказателноправни средства и способности за разследване, които се използват в борбата с организираната престъпност и причините за тяхното използване, ролята, която специализираните съдебни и правоприлагащи органи имат при използването на наказателноправни средства и способности.

През 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията започна работа по

изготвяне на оценка на състоянието на оперативните способности, пропуските в съществуващата система и мерките за противодействие на извършваните документни измами. Целта на изследването е да допринесе за повишаване на ефективността и подобряване на капацитета на граничните служби на държавите-членки в работата при проверките на първата линия на граничния контрол.

II. Повишаване на капацитета на отделите за вътрешна сигурност в МВР на България и Румъния

Корупцията сред служителите на правоохранителните органи е явление, на което през последните две десети-

летия в повечето европейски страни се обръща все по-голямо внимание. За разлика от противодействието на корупцията в други професионални кръгове като тези на магистрати, политици или служители в данъчната администрация, за които липсват стандартни или общоевропейски подходи, при противодействието на корупцията в полицията нещата стоят по-различно. На национално равнище в редица европейски страни са разработени стратегии и в правоохранителните органи са предприети реформи, често под надзора на законодателните институции. На европейско равнище съществуват платформи като ЕПСК (Европейски партньори срещу корупцията), където институциите, отговорни за противодействието на корупцията си сътрудничат и

Участници в семинара „Европейският опит в противодействието на корупцията в полицията“

обменят опит. Интерпол или UNODC също изработват и предлагат общи стандарти и добри практики за превенция на корупцията в полицията.

През 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да подпомага процеса на подобряване на работата на структурите за вътрешна сигурност в министерствата на вътрешните работи в България и Румъния. Инициативата има за цел да осигури практическо обучение за експерти от звената за вътрешна сигурност в България и Румъния, обмен на практически опит с представители на антикорупционните звена от Великобритания, Белгия и Австрия, както и изготвяне на ръчничник с добри практики и методика за оценка на корупционната обстановка и идентифициране на рискови групи в полицията, уязвими на корупционен натиск.

В края на януари т.г. беше проведен петдневен обучителен семинар на тема: „Европейският опит в противодействието на корупцията в полицията“ за български и румънски полицаи с участие на партньорите от Белгия, Австрия и Великобритания. Акцентът по време на този семинар беше поставен върху организационната структура на специализираните отдели за вътрешна сигурност, както и върху ефективни подходи и техники при корупционни разследвания.

Гостуващите лектори от Агенцията за тежката и организираната престъпност (SOCA) представиха структурата и задачите на различните антикорупционни органи във Великобритания. Беше подчертана особената важност на систематичното и целенасочено събиране на разузнавателни данни при антикорупционните разследвания. Те представиха Националния разузнавателен модел, използван от правоохранителните ор-

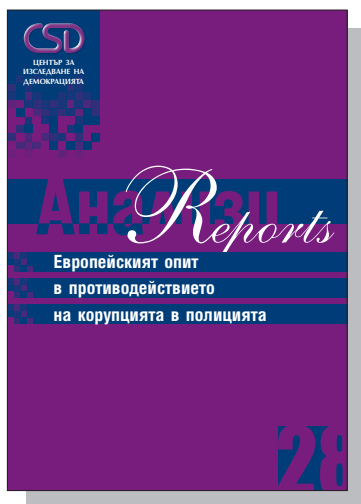
гани в страната. Специално внимание беше отделено на категориите лица, предоставящи информация за извършени нарушения, както и на процедурите за защитата на лицата подаващи сигнали за корупция. Представени бяха и различни тестове за лоялност, които пресъздават реалистични условия или ситуации, целящи да предизвикат съответна реакция от служители заподозрени в корупция или в злоупотреба със служебно положение.

Белгийските лектори запознаха участниците в обучението с дейността на Централния офис за противодействие на корупцията (OCRC) и Генералния инспекторат на полицията (AIG) в Белгия. Представени бяха методът на OCRC при разследване на измамите с обществените поръчки, както и сътрудничеството му с OLAF. Лекторите разказаха за работата на съвместните разследващи екипи между две или повече страни-членки в случаите на международни и трансгранични престъпления. Особено внимание беше отделено и на новата базата данни на Генералния инспекторат за управление на разследванията, важен инструмент не само за целите на статистиката, но и за изпълнението на оперативни и на административни задачи.

Участниците в семинара имаха и възможността да участват в интерактивно обучение ръководено от представители на Федералното бюро за борба с корупцията (BAK) към австрийското Федерално министерство на вътрешните работи. Те се запознаха с инструмент за анализ на приключили разследвания. Той има за цел да разгледа индивидуалните случаи на корупция, различните форми на корупция, мотивите които стоят зад тях, както и законодателните и процедурните слабости.

През 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията публикува анализ

относно европейският опит в противодействието на корупцията в полицията. Публикация няма за цел да разгледа добри европейски практики и да предложи конкретни оперативни мерки за превенция на корупцията.

Подобни мерки биха били неефективни и безполезни, ако се прилагат, без да бъде разбран по-широкият институционален и правен контекст, в който те трябва да функционират. Анализът представя системите и институциите за противодействие на корупцията в пет европейски страни: Великобритания, Белгия, Австрия, България и Румъния. Особено внимание е отделено на Великобритания и Белгия, тъй като там функционират цялостни и добре установени системи за противодействие на корупцията. В останалите страни, съществуват само някои елементи на такива системи.

Анализиран са няколко ключови елемента, които спомагат за ефективността на мерките за противодействие на корупцията:

- независимост на антикорупционните институции и отдели;
- обвързване противодействието на

корупцията с високи професионални стандарти и спазване на гражданските права;

- взаимен контрол на антикорупционните институции;
- ресурсна обезпеченост и правомощия на отделите;
- проактивно поведение и антикорупционни мерки за сметка на традиционните реактивни подходи

III. Конвенционална престъпност

В началото на годината Центърът за изследване на демокрацията заедно с Витоша Рисърч проведе за 11-ти път Националното изследване на престъпността. През 2013 г. бяха използвани два инструмента за набиране на информация. Първият бе използваният до този момент метод на стандартизирано персонално интервю лице в лице (бяха интервюирани 1000 респондента). Вторият използван метод беше телефонно интервю. Методът беше приложен за първи път при провеждане на Националното изследване на престъпността, като бяха интервюирани 2 500 души. Анализът на резултатите от изследването беше представен по време на публична дискусия на 15 октомври 2013 г.

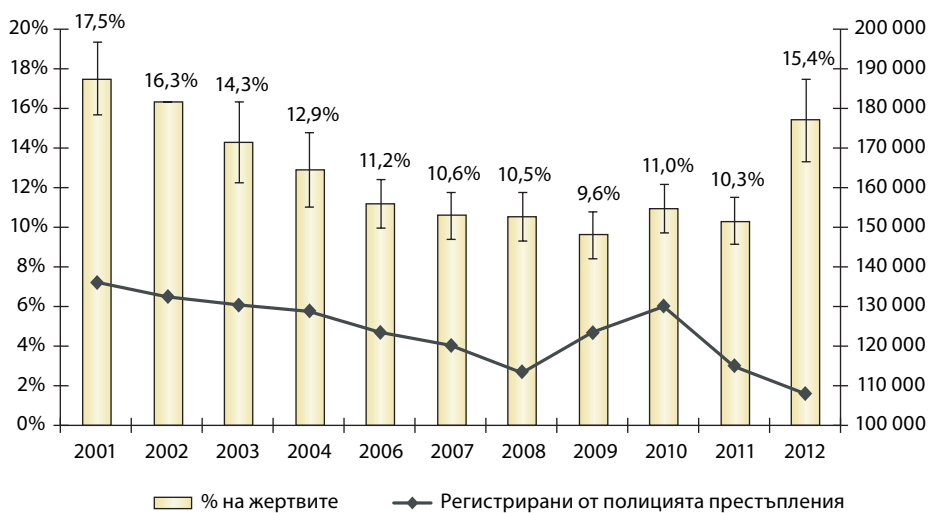
През 2012 г. за се наблюдава рязко увеличение както на броя на жертвите, така и на броя престъпления спрямо 2011 г. (Графика 3). В същото време статистиката на регистрираните от МВР престъпления за 2012 г. показва точно обратната тенденция – 6 % спад на престъпленията от 114 781 през 2011 г. на 107 828 през 2012 г.

Тази разлика се обяснява с нарастваща латентна престъпност, която не попада в официалните статистики. Сегашният ръст идва на фона на плавното повишаване на равнището

Публична дискусия „Динамика на конвенционалната престъпност 2012 – 2013“

Фигура 3. Сравнение между Националното изследване на престъпността и официалната статистика на Министерството на вътрешните работи 2001 – 2012

на престъпността през 2009 и 2010 г. – тенденция регистрирана от НИП и от статистиката на МВР.

Един от най-важните индикатори, които НИП предоставя, е нивото на латентност или на „скритата престъпност“ – тази, която не се съобщава в полицията и не попада в статистиката на МВР. Тези данни са удачен индикатор и за доверието на жертвите на престъпността в полицията.

Според проучването за 2012 г. латентността се увеличава, а броят на съобщените престъпления намалява за трета поредна година, като едва 42,4 % от престъпленията са съобщени на полицията, а всяка втора жертва не престъпление е предпочела да не го съобщава в полицията.

Данните от НИП показват, че от приблизително 600 хил. престъпления, извършени за година, около половината или 300 хил. не се съобщават в полицията. Следователно около 300 хил. престъпления би трябвало

да се регистрират от полицията и да бъдат отразени в статистиката на МВР. Статистиката на МВР, обаче, регистрира приблизително 110 хил. престъпления годишно. Това дава основание да се направи заключение, че по редица причини около 190 хил. престъпления, които гражданите съобщават в полицията, в крайна сметка остават нерегистрирани и не се разследват

Основните изводи, които последното Национално изследване на престъпността дава основания да се направят са следните:

- Нарастване на равнището на престъпността през 2012 г.: Рязък ръст жертвите на престъпления през 2012 г. в сравнение с 2011 г. – от 10,3 % на 15,4 % от населението. Увеличава се както броя на жертвите, така и броя на престъпленията.
- Ръст на латентността: регистриран е най-големия спад на докладваните престъпления за последните 3 години от страна на жертвите на престъпления.

Фигура 4. Нерегистрирани престъпления и полицейски филтри

<p>600 000</p> <p>Среден брой на престъпленията през последните 5 години</p>	<p>~ 300 000 / ~ 50 % /</p>	<p>Престъпления, които не са съобщени на полицията</p>
	<p>~ 190 000 / ~ 32 % /</p>	<p>Съобщени престъпления, които не са регистрирани от полицията</p>
	<p>110 000 / ~ 18 % /</p>	<p>Регистрирани престъпления</p>

- Ръст на кражбите: въпреки продължаващия спад на тежки престъпления като убийства и кражби на автомобили, се наблюдава ръст при престъпленията против собствеността на гражданите.
- Жертвите на престъпления в Северен-централен и Югоизточни райони на страната най-рядко докладват на полицията престъпленията. Тези райони се отличават и с високи нива на престъпност.

Данните от 2009 г. до момента показват, че икономическият спад и бавното възстановяване са ключови за равнището на престъпността. Високите нива за безработица, с които се характеризира 2013 г. дават основание да се прогнозира, че ситуацията в криминогенната обстановка ще продължи да е нестабилна.

Нов момент в криминогенната обстановка е рязкото нарастване на имигрантския поток. Опитът от резки промени в имигрантската картина в Западна Европа предполагат следните прогнози за България:

- Може да се очаква нарастване на определени видове масови престъпления, особено тези свързани с оцеляване и осигуряване на препитание (дребни кражби и измами, включително на хранителни продукти от магазини). При сегашните нива на бежанския и имигрантски поток, броят на извършените от имигранти престъпления ще остане незначителен – под 1 % от общия брой престъпления.
- В средносрочен план може да се очаква дори спад на престъпленията извършени от имигранти, тъй като имигрантите се приспособяват към местните условия на живот и пазара на труда.
- Връзките на икономически имигранти/бежанци с организирани

престъпни дейности са незначителни и в краткосрочен план не може да се очаква съществено участие на имигранти в организирани престъпни дейности.

- Типична стратегия на оцеляване на имигрантски общности е участие в сивата икономика, включително разпространение на пиратски или други потребителски стоки (напр. цигари), които са обект на внос от организирани престъпни мрежи.

IV. Взаимодействие на гражданското общество и държавната администрация в изработването и провеждането на антикорупционни политики

През годината Центърът за изследване на демокрацията започна работа по инициатива, насочена към подобряване на участието на гражданското общество в изработването, прилагането и оценката на антикорупционни политики". Целта е да се идентифицират най-добрите практики в областта на борбата с корупцията, прилагани в т.нар. „стари“ страни-членки на ЕС, да оценят състоянието на тези практики в България и Румъния и да изготвят наръчник на най-добрите практики за участието на НПО в прилагането на антикорупционни политики, който да служи като ръководство на НПО работещи в този сектор.

В рамките на работата по проекта в периода 15-17 април 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията организира работно посещение за партньорите на тема: „Участието на гражданското общество в изготвянето, прилагането и оценката на антикорупционни политики“.

Целта на посещението беше да се срещнат участниците в проекта с пред-

В периода 15-17 април 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията организира семинар на тема: „Участието на гражданското общество в изготвянето, прилагането и оценката на антикорупционни политики“

Г-жа Мина Рударова, Инспекторат на Министерството на регионалното развитие

Участници в семинара „Участието на гражданското общество в антикорупционните политики: Българският опит“

ставители на органи на българската държавна администрация, които имат за задача превенция и борба с корупцията и да получат информация за целите им и за формите и методите им на работа за тяхното постигане. Едновременно с това представителите на българската държавна администрация запознаха участниците със своите практики на съвместна работа с неправителствения сектор и с вижданията си за ролята и мястото на гражданското общество в борбата с корупцията и перспективите за развитие на сътрудничеството в тази област.

В дискусиата участваха представители на 14 държавни институции – министерства, Специализирана прокуратура, ВСС, Омбудсман и др.

В периода 1-3 юли 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията организира втори семинар на тема: „Участието на гражданското общество в антико-

рупционните политики: Българският опит“.

По време на първата сесия представители на Центъра за изследване на демокрацията информираха партньорите за реализирането на инициативата „Коалиция 2000“ – най-мощната антикорупционна проява в рамките на публично-частното партньорство в България. Д-р Филип Гунев, старши анализатор в Програма „Сигурност“ и Руслан Стефанов, директор на Икономическата програма на центъра, разказаха за еволюцията на ролята на гражданското общество в противодействието на корупцията след лансирането на инициативата през 1997 г. Димитър Марков, старши анализатор в Правната програма, информира за усилията на водещи неправителствени организации и представители на държавни институции за осъществяване на Инициативата за съдебна реформа в рамките на „Коалиция 2000“.

Той изтъкна ролята на Омбудсмана като медиатор между гражданското общество и публичните власти и припомни, че създаването на тази институция бе инициирано от гражданското общество в България.

Научният директор на Центъра за изследване на демокрацията Александър Стоянов представи *Системата за мониторинг на корупцията*, прилагана от 1998 г. насам за измерване равнищата на корупция в страната. Той сподели първоначалното недоверие на представителите на държавните институции и политиките към резултатите от проучванията.

Старши експертът в Икономическата програма Тодор Ялъмов изложи основните тенденции и рисковете, които съпътстват развитието на гражданското общество в България. Дискусията акцентира върху феномена „овладяване на гражданското общество“ и факторите, които са позволили на политици и администратори да злоупотребят с НПО като фасада за извличане на незаконни печалби. Г-н Ялъмов подчерта нуждата от по-голяма прозрачност в неправителствения сектор чрез въвеждане на саморегулаторни мерки и вътрешен контрол, както и чрез Електронния регистър на НПО.

V. Характеристики на съвременния международен тероризъм

От лятото на 2012 г. България се нареди в групата на страните, директно засегнати от действията на международния тероризъм.

Една от причините за недостатъчната подготвеност на страната е липсата на задълбочено знание и анализ на характерните черти на съвременния международен тероризъм. Един от

сериозните проблеми е и недостатъчното познаване на системата за финансиране на терористичните действия и организации, независимо че са приети редица международни стандарти в това отношение, а проблемът се третира и в националното законодателство.

През изминалата година Центърът за изследване на демокрацията организира поредица от кръгли маси по въпросите на характеристиките на съвременния международен тероризъм с акцент върху формите и методите на неговото финансиране. Бяха канени авторитетни експерти, които изложиха своите виждания и оценки пред аудитория съставена от представители на заинтересованите български институции.

На 11 април 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията организира кръгла маса на тема „Финансиране на тероризма“, със специален гост д-р Магнус Рансторп, директор по научната дейност на Центъра за изследване на асиметричните заплахи към Шведския национален колеж по отбрана.

Д-р Рансторп запозна присъстващите с предизвикателствата при разкриването на сложните мрежи за финансиране на големи терористични организации, като сподели множество примери от дългогодишната си изследователска дейност, посветена на тероризма в Близкия изток. Той подчерта, че дейността на тези организации не може да бъде разглеждана извън контекста на техните политически, социални и военни действия. Сред примерите за финансиране на терористичните организации, простиращи се от набиране на дарения до приходи от легален и нелегален бизнес, д-р Рансторп спомена и търговията с недвижимо имущество и валута. Акцент

Участници в кръглата маса на тема „Финансиране на тероризма“

беше поставен и върху примерите за връзки между терористични организации и държавни разузнавателни служби. Коментирайки подчертано бюрократичната структура на този тип организации и тяхната вътрешна йерархия, д-р Рансторп подчерта и ролята на идеологията в определянето на дневния им ред.

В заключение, д-р Рансторп коментира значението на икономическата криза за набирането на средства за финансиране на терористичните организации, както и въпросът за възможните последствия от реакцията на Европейския съюз по повод на терористичната атака на летището в Бургас.

На 18 юни 2013 г. гост и основен говорител на събитието беше д-р Матю Левит, директор на Програмата за контратероризъм и разузнаване към Вашингтонския институт за близкоизточни политики, бивш заместник помощник-секретар по разузнаване и

анализи в Министерството на финансите на САЩ.

В своята презентация д-р Левит очерта трансформациите в структурата и финансирането, през които преминават терористичните групи в последните години. Докато в миналото подобни организации се характеризират със стриктна йерархия и ясни вътрешни отношения, днес терористичните организации разчитат на слабо свързани звена и активно използване на новите комуникационни технологии. Това затруднява допълнително проследяването на начините на финансиране на различните операции и поражда необходимост от използване на по-широк спектър от инструменти за борба с тероризма, както и прилагане на специфичен подход към всеки отделен случай.

Според д-р Левит, замразяването и конфискуването на парични средства е полезно при някои случаи, но проследяването на паричните потоци с

Д-р Магнус Рансторп, директор по научната дейност на Центъра за изследване на асиметричните заплахи към Шведския национален колеж по отбрана

цел разследване и идентификация на ключовите финансови възли е често по-ефективният метод в дългосрочен план. Такива операции следва да се изпълняват във взаимодействие с публично-частни партньорства и дипломатически преговори.

Бяха представени някои от основните схеми за финансиране на незаконни операции, подкрепени с примери от изследвания върху организации като Хизбула, Хамас и Ал Каида. Беше подчертано, че организирането на терористични атаки в повечето случаи не изисква големи финансови средства. За финансиране на терористични акции като правило се използват нелегални дейности, които често имат транснационален характер. Сред тях са събиране на средства под формата на благотворителност, източване на кредитни карти, пране на пари и трафик на наркотици. Именно поради голямото разнообразие на използвани схеми, лекторът подчерта че по-важно е идентифицирането на източниците

на финансиране чрез разследване, отколкото конфискуването и замразяването на отделни парични средства.

На кръглата маса на 30 юли 2013 г. основният доклад бе изнесен от г-н Браян Дженкинс, старши съветник на президента на „РАНД корпорейшън“ и автор на книги, доклади и статии по въпросите на тероризма.

Г-н Дженкинс изтъкна съществените различия между западното общество и обществената среда на джихадистите, представляваща основна пречка за разбирането на този феномен и за ефективната борба за пресичането на тероризма. Разгледана беше също следваната от ал-Каида стратегия за идентифициране и използване на локални конфликти за постигане на своите цели, която й спестява усилия сама да инициира конфликтни ситуации.

И на тази кръгла маса бе подчертано, че финансирането на тероризма обикновено не изисква големи капи-

Д-р Матю Левит, директор на Програмата за контратероризъм и разузнаване към Вашингтонския институт за близоизточни политики, бивш заместник помощник-секретар по разузнаване и анализи в Министерството на финансите на САЩ

таловложения, като често за организирането и провеждането на терористични актове са нужни само няколко хиляди долара. Източниците за финансиране на терористични групи включват събиране на откупи и изнудване (счита се, че в апогея на операциите си колумбийската организация ФАРК е печелила по този начин около 500 млн. долара), трафик на наркотици и производство и търговия с незаконни лекарства. Засегнат беше и чувствителният въпрос за държавното финансиране на терористични групи като Хизбулла и Хамас.

В последвалата дискусия се включи и посланик Робърт Гелбърд – бивш дипломатически представител на САЩ на Балканите. В рамките на обсъждането, в което участваха представители на разузнавателната общност и на изследователски центрове, бяха засегнати следните въпроси:

- възможните последствия от включването на военното крило на Хизбулла в „черния списък“ на ЕС на терористичните организации за България и другите страни-членки;
- сериозността на заплахата от терористични акции на ал-Каида за ЕС и България;
- възможната мотивация на Хизбулла за извършването на атентата в Сарафопо;
- стратегиите за противодействие на радикализацията и „домашния“ тероризъм;
- появата на нови заплахи от типа на „саморадикализиране“ и „джихад без лидери“.

На последната кръгла маса на 16 септември 2013 г., посветена на новите заплахи от тероризъм в Близкия Изток, гост отново бе г-н Браян Дженкинс, старши съветник на президента на „РАНД корпорейшън“. В своето из-

*Г-н Браян Дженкинс,
старши съветник на президента
на „РАНД корпорейшън“*

*Посланик Робърт Гелбърд –
бивш дипломатически представител
на САЩ на Балканите*

*Участници в кръглата маса „Трансатлантическа солидарност
в условия на криза“*

*Г-н Фредерик Кемп, президент и главен изпълнителен директор
на Атлантическия съвет на САЩ*

ложение той запозна участниците с развитието на обстановката в Египет, възможните последици от гражданската война в Сирия и развитието на терористичната мрежа „Ал-Кайда“.

Г-н Дженкинс изказа предположения за по-нататъшната еволюция на Мюсюлманските братя в Египет и подчерта, че сега основната поляризация е по оста „млади“ – „стари“: по-младите членове предпочитат да участват в легалните публични прояви, докато по-консервативните представители на старото поколение се ориентират към традиционната за тази организация нелегална дейност и към сътрудничество с някои екстремистки групи.

На 19 април 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията организира кръг-

ла маса на тема „Трансатлантическа солидарност в условия на криза“. Специален гост беше г-н Фредерик Кемп, президент и главен изпълнителен директор на Атлантическия съвет на САЩ. В кръглата маса взеха участие членове на правителството, икономисти и дипломати.

В краткото си изложение г-н Кемп отбеляза, че настоящата икономическа криза, засягаща Америка и Европа, следва да се разглежда като много важен момент в историята на западния свят, подобно на края на първата и втората световна война и на падането на комунизма. Съществува голяма вероятност това развитие на нещата да създаде екзистенциална криза за Европа. Въпреки че все още е трудно да се предскажат последиците, кризата би могла да доведе до големи ин-

*Г-н Любомир Христов, член на консултативна група
към Европейския банков орган*

ституционални промени в световното управление.

САЩ определят Европейския съюз (ЕС) като стратегически партньор, с когото да отстояват западните демократични ценности, но Европа трябва да разреши вътрешните си проблеми и да дефинира ясно външната си политика. Единството на Европа е застрашено от нарастващото разделение между севера и юга, особено в резултат на разпадането на френско-германския съюз и „присъединяването“ на Франция към южната група страни.

В този смисъл един от приоритетите на Атлантическия съвет е да се постигнат по-устойчиви търговски отношения между САЩ и ЕС, което би върнало Европа към ико-

номически растеж. Настоящата администрация на САЩ се надява да въведе Трансатлантическото търговско и инвестиционно партньорство (ТТИП) преди края на мандата си. Г-н Кемп подчерта, че ТТИП може да бъде важен фактор за оставането на Великобритания в ЕС, както и че партньорството би било по-успешно, ако в него се включи и Турция.

Г-н Любомир Христов, член на консултативна група към Европейския банков орган, подкрепи тезите на г-н Кемп, като подчерта колко е важно да бъде превъзможната кризата в еврозоната, за да се съхранят идеалите, споделяни от атлантическите партньори. Г-н Христов посочи, че мерките за финансови ограничения не би трябвало да се прилагат еднакво във всички страни-членки, тъй като това би дове-

ло до неустойчиви нива на публичните дългове. Що се отнася до високите нива на безработица и нарастващите разлики в цените и нивата на конкурентоспособност между северните и южните държави той подчерта, че обичайният подход на ЕС, основаващ се на правила, трябва да бъде заместен с конкретни анализи и целенасочени мерки.

По време на последвалата дискусия бившият министър на отбраната г-н Аню Ангелов обърна внимание на връзката между икономическото сътрудничество и въпросите на сигурността и отбеляза, че по този въпрос

става все по-трудно да се стигне до съгласие в НАТО. В тази насока посланик Бойко Ноев, главен експерт в програма сигурност на Центъра за изследване на демокрацията отбеляза, че съюзниците в НАТО би трябвало да направят оценка и да си вземат поука от опита си в Афганистан, преди да възникнат нови конфликти. В заключение г-н Тодор Тагарев, министър на отбраната в служебното правителство подчерта, че има опасност кризата да намали степента на ангажираност на страните членки по отношение на партньорските им задължения към ЕС и НАТО, а оттам и да се намалят възможностите на тези организации.

Социологическа програма

През 2013 г. Социологическата програма съсредоточи усилията си върху следните приоритети:

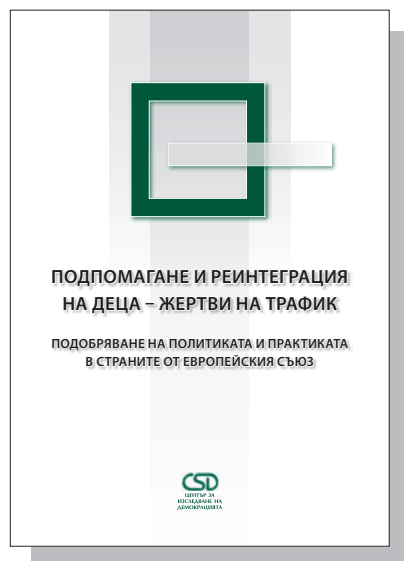
- **Политики за интеграция на мигранти и уязвими групи.** Продължи работата в областта на миграцията и интеграцията на мигранти чрез реализацията като координатор и партньор на значими изследователски проекти както на европейско, така и на национално ниво.
- **Причини за крайната бедност и бездомност сред мигрантите,** с особен фокус върху общностите на български мигранти от ромски произход в Италия и Франция, както и върху социалното включване/изключване на традиционните етнически малцинства в страната. Като част от изследване на ромското здраве във всички 27 страни-членки на ЕС беше изследван здравния статус на ромското малцинство в България. Анализирани бяха неравенството сред тази общност, факторите, които го предизвикват, както и механизмите за събиране на данни и мониторинг на проблема.
- **Трафик на деца.** През 2013 г. успешно приключи международен изследователски проект за реинтеграция на деца – жертви на трафик и бе положено началото на две международни инициативи. Първата е насочена към новите форми на трафик на деца – трафик с цел просия, джебчийство и сексуална експлоатация на момчета. Дейностите се осъществяват в четири страни-членки на ЕС, които са типични за произход на жертвите на трафик (България, Румъния, Унгария и Словакия) и три страни-членки, традиционна дестинация за жертвите от ромски произход (Австрия, Италия, Гърция). Втората инициатива е ориентирана към оценка на мерките за интеграция на уязвими мигрантски групи.
- **Превенция на тормоза в Интернет:** Социологическата програма заедно с Българския център за безопасен интернет (SIC) и девет университета и организации от още седем страни – членки на ЕС продължи работата си за подпомагане на младите хора, учителите, училищните психолози и родителите при идентифицирането на опасността и риска, свързан с тормоза и агресивното поведение в Интернет.

I. Политики за интеграция на мигранти и уязвими групи

Реинтеграция на деца – жертва на трафик

През 2013 г. Социологическата програма приключи своя двугодишен международен проект „Подпомагане и реинтегриране на деца-жертви на трафик: насърчаване и оценка на добри практики в страните-източник и страните-дестинация“ (ARECHIVIC). Крайният продукт на проекта беше ръководството „Подпомагане и реинтегриране на деца-жертви на трафик: насърчаване и оценка на добри практики в страните-източник и страните-дестинация“. В него се резюмират основните резултати от проведената през 2011 г. и 2012 г. оценка на политики и практически програми за реинтеграция на деца – жертви на трафик в шест страни на Европейския съюз – Австрия, България, Италия, Словакия, Унгария и Швеция. Трите доклада, включени в публикацията, поставят фокус върху въпроса за ефективността на програмите за реинтеграция на деца – жертви на трафик, както и върху идентифицирани добри практики в тази област в България и в останалите пет страни, включени в изследването. Оценка на ефективността на програмите за подкрепа и реинтеграция на деца – жертви на трафик, предложена в докладите, е структурирана по области на подкрепа: идентифициране на деца – жертви на трафик, определяне на настойник, оценка на ситуацията на детето, предоставяне на статут, временна грижа и закрила, трайно решение и дългосрочна реинтеграция.

В резултат на анализа на силните и слабите страни на политиките и на изпълнението на мерките за подкрепа и реинтеграция на деца – жертви на трафик в шест страни – членки на ЕС са разработени препоръки. Заключение-

та за всяка от шестте страни отразяват национални особености, поставени в сравнителна перспектива, но същевременно бяха направени препоръки, подходящи за по-широк европейски контекст. По-важните от тях са:

Гарантиране на „най-добрия интерес“ на детето

За да гарантират по-добре принципа, според който „най-добрият интерес“ на детето трябва да е водещ във всички действия и мерки, предприети в негов интерес, страните членки трябва да разработят официални насоки за определяне на „най-добрия интерес“.

По-добри гаранции за основните права на детето в случаите на трафик в съответствие с международните правни стандарти

Разпоредбата от Конвенцията на СЕ за неналагане на наказания за правонарушения, които жертвите на трафик са били принудени да извършат, трябва да бъде установена по-категорично в националните законодателства на страните – членки на ЕС.

Създаване на централизирани механизми за събиране на данни

Страните членки трябва да създадат работещи механизми за централизирано събиране на данни за деца – жертви на трафик. Те трябва да почиват на унифицирани индикатори, които да се използват от всички ангажирани институции и да позволяват агрегирането на сравними данни за аналитични цели. Липсата на добре концептуализирани или актуално приложени механизми за централизирано събиране на данни се отразява негативно върху качеството на цялостния политически подход за противодействие на трафика на деца, тъй като той не се основава на убедителен анализ на основните тенденции (напр. видове експлоатация, профили на трафикираните деца, обхват на явленияето и др.).

Създаване на механизми за мониторинг и оценка

Адекватното противодействие на трафика на хора може да бъде осъществено въз основа на анализ на ефективността, ефикасността и въздействието на политиките за противодействие на трафика и подкрепа на жертвите. За тази цел страните членки трябва да инвестират усилия в изграждането на системи за мониторинг, базирани на надеждни индикатори, които да позволяват периодично наблюдение и оценка на програмите за противодействие на трафика.

Конкретизация и ресурсно осигуряване на стратегическите документи за превенция и противодействие на трафика на деца

Основните национални документи като Стратегии за борба с трафика и/или Планове за действие срещу трафика трябва да предлагат по-добро

прецизиране на ресурсите и по-ясен график за изпълнението на дейностите. Само така тези стратегически документи ще гарантират реалното планиране на практически мерки и дейности, както и ангажмента на държавата при тяхното изпълнение.

По-пълноценно участие на гражданското общество в противодействието на трафика

Противодействието на трафика на хора може да бъде адекватно гарантирано, когато държавните институции си сътрудничат с неправителствени организации, особено в страни, където НПО са основни доставчици на услуги. Сътрудничеството между държавния и неправителствения сектор обаче трябва да излезе от рамките на формалното участие в консултативни органи и да бъде подсилено чрез редовни тематично фокусирани консултации и осигуряване на по-пълноценно включване на гражданското общество в разработването и прилагането на политики и програми, както и в мониторинга и оценката им. Устойчивостта на програмите и услугите, предоставяни от НПО, трябва да се гарантира чрез по-адекватно финансиране от страна на държавата.

Идентифициране на деца – жертви на трафик

Приемането в страните членки на добре систематизирани официални процедури за идентифициране на жертвите на трафик ще подобри противодействието на трафика на деца, както и цялостния процес на реинтеграция.

Създаване на механизми за насочване

Страните членки трябва да създадат действащи национални и транснационални механизми за насочване, за да

осигурят ефективната грижа за деца – жертви на трафик. Тези механизми трябва да посочват отговорностите на всички страни, ангажирани в процеса на завръщане и реинтеграция на деца – жертви на трафик, както и да регламентират стандартни процедури за междуинституционално и транснационално сътрудничество.

Временна грижа

Временната грижа за деца – жертви на трафик в страните на дестинация трябва да бъде основана на стандартни оперативни методики. Отсъствието на подобни методики и насоки за предоставянето на временна грижа в страните на дестинация се отразява негативно върху качеството на предлаганите грижи и затруднява възможностите за провеждане на мониторинг и оценка на различните типове услуги.

Дългосрочна реинтеграция

Дългосрочна реинтеграция за деца – жертви на трафик трябва да бъде осъществявана както в страните на произход, така и в страните на дестинация. Страните на произход трябва да разработят ясни и ефективни механизми и процедури за дългосрочна реинтеграция, както и придружаващи механизми за мониторинг. Само така ще бъдат осигурени гаранции за адекватна и ефективна реинтеграция на деца – жертви на трафик и ограничени рисковете от повторно трафикиране.

Достъп до услуги за настаняване

Заслужава да се инвестират усилия в изграждането на специализирани и защитени домове за настаняване на деца – жертви на трафик. Особено внимание трябва да се проявява при взимането на решения за настаняване на деца – жертви на трафик заедно с деца от други категории като непри-

дружени малолетни или деца, жертва на други форми на насилие.

Гарантиране достъп до компенсация за децата – жертви на трафик

Децата – жертви на трафик трябва да имат достъп до компенсация като жертви на особено тежки престъпления. От шестте изследвани държави само Швеция има добре разработена и достъпна система за компенсация за жертви на трафик, която би могла да служи като успешен пример за останалите държави.

По-енергична политика за предотвратяване на повторно трафикиране

Необходимо е провеждането на задълбочени изследвания, които да установят факторите и социалните механизми за въвличане, както и факторите и механизмите, които водят до съучастие на семействата в трафика на техните деца. Такива изследвания трябва да предложат анализ на avantajите и недостатъците на решения за връщане в семейството при такива обстоятелства. В някои случаи реинтеграцията в семейството може да бъде най-доброто решение за детето, дори и семейството да е съучаствало в трафика. При взимането на подобни трайни решения обаче съответните институции трябва да са наясно с всички обстоятелства в семейството на трафикираното дете, както и да планират мерки за адекватна подкрепа и механизми за мониторинг, за да се осигури пълноценна родителска грижа. В други случаи отделянето от семейството може да се окаже по-доброто решение при установено съучастие на родителите в трафика на техните деца. За да се избегнат рисковете от повторно трафикиране в такива случаи обаче, страните на произход трябва да изградят

работещи алтернативни услуги за реинтеграция.

За да представи резултатите от проекта ARECHIVIC, на 20 март 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията организира две заключителни събития в София – кръгла маса и международна конференция. Кръглата маса беше посветена на законодателството, политиките и програмите за реинтеграция на деца – жертви на трафик в България.

Участниците бяха членове на изследователския екип на проекта ARECHIVIC и специалните гости г-жа Ейми Комри, съветник на Специалния представител и координатор за борба с трафика на хора към Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа, и г-н Норберт Чайпек, директор на Кризисен център за непридружени деца и деца – жертви на трафик, Виена.

На събитието присъстваха представители на различни национални и местни институции, в чиито отговорности влизат борбата с трафика и подкрепата на деца – жертви на трафик, включително кризисни центрове за деца – жертви на насилие и трафик.

По-късно същия ден се проведе международна конференция „Подпомагане и реинтеграция на деца – жертви на трафик: подобряване на политиката и практиката в страните от Европейския съюз“.

На конференцията беше обсъдено сравнителното изследване на правната и политическата рамки и на програмите за реинтеграция на деца – жертви на трафик в шест страни-членки на ЕС (Австрия, България, Италия, Словения, Унгария и Швеция). Сред експертите и представителите на заинтересованите страни бяха г-жа

Участниците в кръглата маса: „Подкрепа и реинтеграция на деца – жертви на трафик – подобряване на политиката и практиката в България“

Антоанета Василева, Секретар на Националната комисия за борба с трафика на хора и г-н Калин Каменов, Председател на Държавната агенция за закрила на детето.

Г-н Калин Каменов подчерта, че слабост в работата за обгрижване на жертви на трафик, включително деца, е липсата на финансов механизъм за връщане на деца и възрастни в родната им. Той изтъкна, че препоръките за подобряване на системата за подпомагане и реинтеграция на деца – жертви на трафик, разработени от Центъра за изследване на демокрацията, отразяват точно и адекватно нуждите на системата.

Г-жа Антоанета Василева посочи, че от 2005 г. насам се наблюдава подобрене на политиката по отношение на трафика на деца, но все още има сериозни предизвикателства както в международен, така и в национален план. Тя подчерта необходимостта от разработването на услуги за подкрепа на децата след напускане на кризисните центрове.

Противодействие на нови форми на трафик на деца от ромски произход с участието на общността

Като част от своята стратегия за подпомагане на борбата с трафика на хора, през 2013 г. Социологическата

Кръгла маса: „Подкрепа и реинтеграция на деца – жертви на трафик – подобряване на политиката и практиката в България“. Г-жа Ейми Комри, съветник на Специалния представител и координатор за борба с трафика на хора към Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа

*Кръгла маса: „Подкрепа и реинтеграция на деца – жертви на трафик – подобряване на политиката и практиката в България”.
Г-н Норберт Чайпек, директор на Кризисен център за непридружени деца
и деца – жертви на трафик, Виена*

програма стартира инициатива за подпомагане на най-уязвимите жертви – децата от социално изключените етнически малцинства. Проектът „Противодействие на нови форми на трафик на деца от ромски произход с участието на общността” си поставя за цел да компенсира два недостатъка в досегашната практика на противодействие на трафика: липсата на задълбочено познание за новите форми на трафик на деца и липсата на активно включване на ромската общност като основна група в риск. Фокусът му ще е върху три нови форми на трафик: просеци деца, трудова експлоатация за джебчийство и сексуална експлоатация на момчета. Дейностите ще се провеждат в четири страни-членки на

ЕС, типични като произход на жертвите на трафик (България, Румъния, Унгария и Словакия), както и три страни-членки, които са традиционна дестинация за жертвите на трафик от ромски произход (Австрия, Италия, Гърция).

Целите на инициативата са:

- да подпомогне усилията за противодействие на трафика на ромски деца чрез предоставяне на по-добро разбиране на новите форми на трафик чрез разработване и тестване на нови методи на изследване с участието на общността и осъществяване на анализ, основан на доказателства;

Международна конференция „Подпомагане и реинтеграция на деца – жертви на трафик: подобряване на политиката и практиката в страните от Европейския съюз“. От ляво надясно: Г-жа Ейми Комри, съветник на Специалния представител и координатор за борба с трафика на хора към Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа и г-н Калин Каменов, Председател на Държавната агенция за закрила на детето

- да овласти ромските общности да участват като равностойни партньори в политиките и мерките за борба с трафика;
- да подпомогне подкрепата за деца – жертви в страните на произход и дестинация чрез разработване на пилотни инициативи за подкрепа на деца – жертви на трафик;
- да повиши капацитета на доставчиците на социални услуги и органите за закрила за подпомагане и реинтеграция на деца жертви на трафик (с фокус върху три нови форми на експлоатация) и да подобри на координацията между заинтересованите страни.
- Разработване на методологически инструменти и събиране на данни за три форми на трафик, засягащи ромското малцинство в страните на произход и дестинация. В страните на произход събирането на данни ще бъде извършено с активното включване на ромски изследователи.
- Пилотно въвеждане на две инициативи за увеличаване ефективността на подкрепата и реинтеграцията на ромски деца – жертви на трафик в една страна на произход (България) и една на дестинация (Австрия).
- Провеждане на анализ, основан на доказателства, на нови форми на трафик, засягащи ромските деца в седем страни.

Дейностите на проекта се осъществяват в рамките на две години и включват:

*Международна конференция
„Подпомагане и реинтеграция на
деца – жертви на трафик: подобряване
на политиката и практиката
в страните от Европейския съюз”.
Г-жа Антоанета Василева, секретар
на Националната комисия за борба
с трафика на хора*

Инициативата се осъществява от консорциум от седем партньори, който притежава специализирана експертиза в извършването на анализ, основан на доказателства, в областта на трафика на деца, както и в анализирането на инициативи за ромско включване: Център за изследване на демокрацията (България) – координатор на проекта, Институт за човешки права „Лудвиг Болцман” (Австрия), CENSIS (Италия), Гръцката фондация за европейска и международна политика (Гърция), Център за политически изследвания в Централноевропейския университет (Унгария), „Хора в нужда” (People in Need – Словакия) и Фондация „Сорос” – Румъния.

Миграция и бедност

През 2013 г. Социологическата програма беше партньор в инициативата „Изследване на мобилността, миграцията и бедността в ЕС”. Основната цел на изследването беше да се хвърли яснота върху степента и причините за бедността и особено върху бездомността като крайна форма на мизерия. Конкретните цели на изследването бяха:

- да се установят причините за нищета сред различните категории чужденци, във връзка със:
 - законовите ограничения;
 - социалните бариери;
- да се предостави информация за степента на бездомност сред чужденците и за характеристиките на бездомните мигранти;
- да се оценят политиките на национално и местно ниво, които са насочени към решаване на проблема с бедността и по-конкретно – бездомността сред чужденците и идентифицирането на добри практики;
- да се оценят силните и слабите страни на политиките и законодателството на ЕС при справянето с проблема за крайната бедност сред чужденците.

Изследването събра информация за степента на крайната бедност, правните и социалните причини за нея, по отношение на различни групи мигранти:

- граждани на ЕС;
- граждани на трети страни;
- легални мигранти;
- хора, търсещи убежище;
- нередовни имигранти;

Първото, по-общо равнище на изследването, тематизира концентрацията, степента и причините за крайната бедност и бездомност в ЕС и в страните членки.

Второто равнище се отнася до „изследвания на случаи“ в конкретни страни. Всяко от тези изследвания на случаи представя една от разглеждащите целеви групи. Ситуацията им е изследвана в специфични страни, където крайната бедност и бездомността са или проблематични, или типични. По този начин са идентифицирани четири изследвания на случаи:

- за граждани на ЕС: изследване на ситуацията на граждани на ЕС-10 във Великобритания и Германия, в частност – на търсещите работа и просрочилите престоя си;
- за граждани на трети страни – легални мигранти: изследване на практиките на експлоатация по отношение на работници от тази категория в Полша и Испания;
- за нередовни мигранти от трети страни: изследване на ситуацията им в Гърция и Холандия;
- за роми и синти: изследване на тяхната ситуация във Франция и Италия, координирано от Социологическата програма.

Третото равнище е нормативно и включва разработване на политики и препоръки. То се отнася както към политиките и практиките на национално и местно равнище, така и към оценяването на европейските практики и законодателство в тази област.

Изследванията на случаи показаха, че добрите или обещаващите практики за подобряване на тежкото състояние на бездомните мигранти са най-вече инициативи на местно равнище, често инициирани от неправителствения сектор, понякога в сътрудничество с местните власти. Бяха идентифицирани различни инициативи, които са насочени към посрещане на неотложните нужди на уязвимите мигранти (храна и подслон), към интеграция и реинтеграция на пазара на труда (пре-

доставяне на информация, обучения, часове за консултации на два езика и др.), както и програми, чиято цел е да подпомогнат доброволното завръщане за онези, за които няма възможност успешно да се интегрират в приемащото общество.

Бяха предложени препоръки с цел подобряване на политиките и услугите за мигранти, изпаднали в крайна бедност и бездомност:

Страните – членки на ЕС трябва да признаят минимум отговорност за социална грижа към нередовните мигранти. Минималната отговорност за грижа трябва да се изразява в признаване на задължението за предоставяне на медицинска помощ, подслон или помощ в индивидуални случаи на изключителна уязвимост и нужда, например когато са включени малки деца в спешни медицински случаи. Страните са отговорни да се уверят, че има система от услуги за бездомните, която гарантира основните изисквания.

Предоставянето на грижа, подслон или жилище на нередовни имигранти не трябва да бъде криминализирано и смятано за криминално престъпление. Частните и благотворителните инициативи трябва да бъдат уважавани и дори подкрепяни. Уважаването на неформалната социална подкрепа означава, че на мигрантите трябва да бъде осигурен достъп до най-важни услуги, необходими, за да се подобри възможността им да се справят, в частност – банковата система, комуникационните услуги и градския транспорт. Нередовните работници-мигранти трябва да имат свободата най-малкото да се присъединяват към профсъюзи и да участват в профсъюзните дейности. Те би трябвало също така да могат да ходят по улиците и да ползват градския транс-

порт, без да се страхуват, че ще бъдат арестувани, принудително задържани и депортирани.

Държавите трябва да се въздържат от нехуманни практики на имиграционен контрол. Агенцията за основни права на ЕС (FRA) докладва, че докато държавите имат право да контролират имиграцията, някои мерки като споделянето на данни или арестуването на мигранти пред сградите на училища, имат негативно и често пъти непропорционално въздействие върху ефективното упражняване на основните права на нередовните мигранти. Предприетите мерки не могат да са само репресивни (налагане на глоби, арест), но също така трябва да отчитат и социалните потребности (рехабилитация, лечение на зависимости, психологическа помощ и т.н.)

Политиките и услугите за бездомни и изпаднали в крайна бедност мигранти трябва да се стремят към дълготрайна интеграция в обществото, т.е. да включват рехабилитационни програми, професионално обучение и образование. Сключването на „договори за участие“, сключени на местно ниво с новопристигнали имигранти например може да се разглежда като начин за подобряване на интеграцията на уязвимите мигранти, при условие че е доброволно, а не само бюрократично задължение с оглед на получаването на социални придобивки.

Отговорността на националните правителства за предоставяне услуги на бездомните не освобождава от отговорност институциите на ЕС по отношение на свързаните с тези услуги политики. Европейската комисия трябва да разработи изчерпателна тематична стратегия за координиране на поли-

тиките в областта на крайната бедност и бездомност сред мигрантите, която да визира както актуалните проблеми на тези политики, така и структурните предизвикателства при предоставяне на услуги за бездомни. Координацията на политиките за услугите за бездомни хора трябва да включва не само страните членки, но също така и други заинтересовани страни, в частност неправителствени организации с изградена добра репутация в тази област, като например FEANTSA, PICUM и „Защита за деца“. Важно е да бъдат консултирани и местните власти.

Здравето на ромите

През 2013 г. Социологическата програма беше партньор на инициатива, координирана от MATRIX: *„Подкрепа за здравната информационна стратегия: доклади за здравния статус на ромското население в ЕС и мониторинг на събирането на данни в областта на здравето на ромите в страните членки“*. Инициативата е в отговор на Запитването за специфични услуги № ЕАНС/2012/Health/10 и във връзка с Рамков договор №ЕАНС/2010/Health/01.

Липсата на данни, основани на ясни доказателства, относно здравния статус на ромите, е сериозна пречка за реализирането на настоящата Рамкова програма на ЕС за ромското включване. Целта на изследването е да предостави възможно най-актуална картина на здравния статус на ромите, както и мерките, които се предприемат или планират, за да се произвежда информация за здравето на ромите занаяпред. Конкретните цели се състоят в:

- изготвяне на доклад с оценка на здравния статус и свързания със здравето начин на живот на ромите;
- изготвяне на доклад за съществу-

ващите и планирани дейности в страните членки за събиране на данни и разработване на специални изследвания с цел мониторинг на напредъка в изпълнението на Националната стратегия за ромското включване в областта на здравето;

- изготвяне на доклад за съществуващите и планирани дейности в страните членки за събиране на данни и разработване на специални изследвания с цел мониторинг на напредъка в изпълнението на Националните стратегии за интеграция на ромите в областта на здравето.

Докладът се концентрира около седем теми, свързани с областта на общественото здраве, а именно:

- 1) смъртност и продължителност на живота;
- 2) разпространение на масови инфекциозни заболявания;
- 3) здравословни начини на живот и свързани с тях типове поведение;
- 4) достъп до здравни услуги, ползването им и програми за превенция;
- 5) разпространение на масови хронични заболявания;
- 6) здравни фактори, свързани с ролята на жените в ромските общности;
- 7) околна среда и други социално-икономически фактори.

В докладите се събира информация за **здравния статус и свързаните със здравето елементи от начина на живот на ромите** за последните пет години. Макар че са обхванати всички 27 страни-членки на ЕС, Хърватия и страните от Европейското икономическо пространство, специфичният фокус е върху:

1. страни с концентрация на местно ромско население (Чехия, Слова-

кия, Унгария, Румъния, Гърция, Испания и Хърватия).

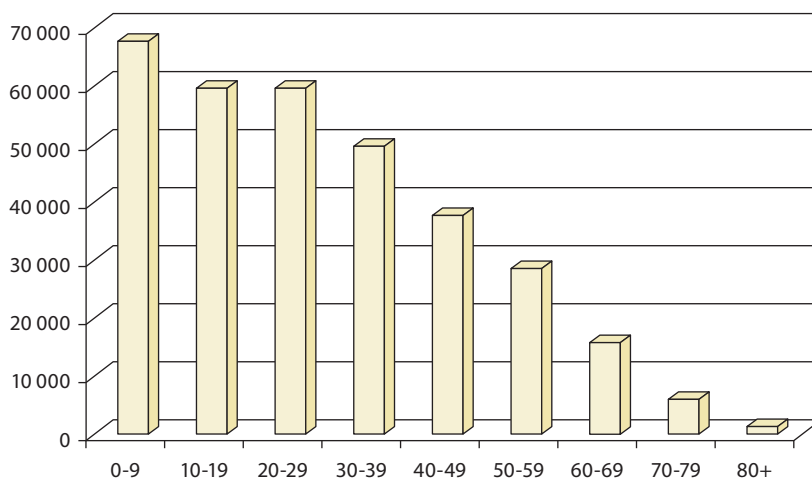
2. страни с мигрантско ромско население (в частност Франция, Обединеното кралство и Италия).

Всичките шест национални доклада в рамките на проекта са координирани от Социологическата програма.

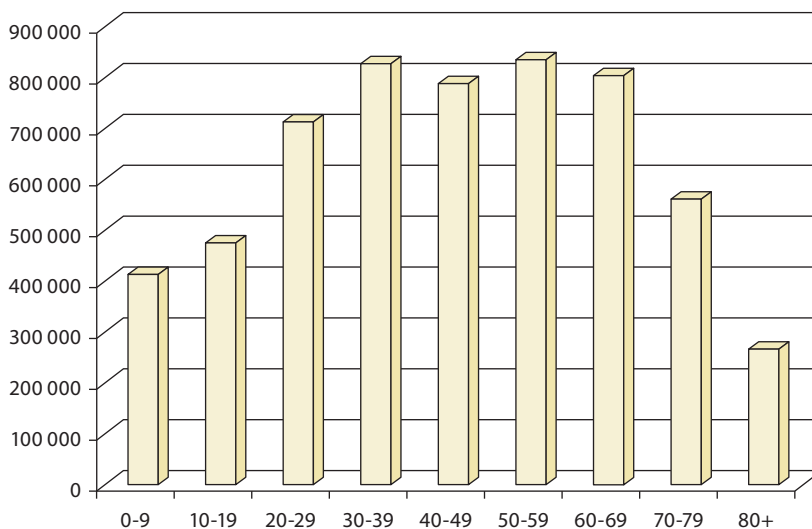
В България ромите се характеризират с обърната възрастова пирамида и подмладяващо се население – ромите на 19 години и по-малко съставляват 39 % от цялата съвкупност на ромското население, докато сред етническите българи само 15 % са под 19 г. Обратно, 15 % от етническите българи са на възраст 70 и повече години, докато при ромите относителният дял на тази възрастова група е под 2 % (Национален статистически институт, 2011).

Оценяване на интеграционните мерки за уязвими групи мигранти (ASSESS)

В края на 2013 Социологическата програма стана координатор на инициатива в 10 страни-членки на ЕС: България, Малта, Словакия, Италия, Унгария, Полша, Испания, Гърция, Белгия и Австрия – за оценяване на интеграционните мерки за уязвими групи мигранти. Проектът ASSESS осъществява мониторинг и оценява ефективността на интеграционните мерки за три уязвими мигрантски групи: жени, деца и жертви на трафик. Целта на оценяването е да бъдат идентифицирани силните страни и слабостите в приложението на Общите основни принципи за интеграция на мигранти, когато става дума за уязвими мигрантски групи. Негова задача е и обменът на добри практики между страни-членки на ЕС с различни миграционни модели, системи и опит.

Фигура 5. Възрастова пирамида – роми

Източник: НСИ, 2011 г.

Фигура 6. Възрастова пирамида на българското население

Източник: НСИ, 2011 г.

По този начин проектът се стреми да запълни празнината в анализа и оценяването на интеграционни мерки, които са приети и широко прилагани. Като се вглежда в различни типове уязвимост и интеграционни предизвикателства пред мигрантите жени, деца и жертви на трафик, проектът предлага ясно разписана методология и специфични индикатори за мониторинг на интеграцията на тези уязвими групи мигранти.

Основните дейности по проекта са:

1. преглед на съществуващите механизми за мониторинг на интеграцията на мигрантите и на уязвимите мигрантски групи на европейско и национално равнище (в 10 страни-членки);
2. оценяване на ефективността на интеграционните мерки за уязвими групи мигранти (жени, деца и жертви на трафик) в 10 страни-членки на ЕС;
3. събиране и обмен на добри практики;
4. застъпничество и разпространение на европейско и национално равнище на ключови препоръки и на изработената методология.

II. Превенция на тормоза в Интернет пространството

Социологическата програма, съвместно с Центъра за безопасен интернет, започна работа по втората фаза на проекта „TABBY в интернет“ – „Оценка на заплахите от тормоз сред тийнейджърите: пренасяне на процедури за предпазване на в интернет в Европа“.

Редом с координаторите от Италия и старите партньори по проекта от България, Унгария, Гърция и Кипър, се присъединиха нови партньори от Франция, Испания и Полша. Във

всички участващи страни е проведено обучение на учители с разяснения как да се работи с тийнейджъри, за да се предпазят от тормоз в интернет. През определени интервали ще бъде попълван онлайн въпросник, за да се проследят промените в нагласите на тийнейджърите в резултат на обучението по предпазване от тормоз в интернет и за да им се помогне сами да оценят поведението си. В рамките на проекта ще бъде разработена видео игра като друг метод на самооценка на свързаното с тормоз в интернет поведение. В България над 20 учители от 16 училища в седем града доброволно участват в проекта.

III. Оценяване на публични политики и програми

През 2013 г. Социологическата програма изготви ръководството „Подпомагане и реинтегриране на деца-жертви на трафик: насърчаване и оценка на добри практики в страните-източник и страните-дестинация“. То съдържа оценка на програмите за подкрепа и реинтеграция на деца – жертви на трафик в шест стра-

ни на Европейския съюз – Австрия, България, Италия, Словакия, Унгария и Швеция. Основните изводи и заключения по отношение на ефективността на програмите за деца – жертви на трафик в България са следните:

- Мерките за защита и реинтеграция на деца-жертви на трафик биха могли да бъдат по-ефективни, ако се извършат промени на ниво стратегическо планиране и формулиране на политики. Препоръчва се българските национални годишни програми за противодействие на трафика на хора и за закрила на децата да включват конкретни времеви рамки за изпълнение на ангажиментите, да посочват необходимите ресурси, да очертават ясно разпределението на отговорностите и да съдържат индикатори за измерване на резултатите. Присъствието на неправителствени организации в експертната група на Националната комисия за борба с трафика на хора и на Националния съвет за закрила на детето към Националната агенция за закрила на детето свидетелства за гражданско участие в изработването и прилагането на политики и програми за деца-жертви на трафик. Настоящите механизми за консултации между държавните органи и гражданското общество все пак биха могли да бъдат подобрили, за да се осигури по-пълноценно интегриране на гледните точки на гражданските организации при разработването и прилагането на политиките и програмите. Подобряването на тези механизми е отговорност както на правителството, така и на гражданските организации.
- Всички практически усилия и ресурси за подкрепа и интегриране на децата-жертви на трафик в България са концентрирани във фазите на включването в програми

за закрила и оказване на кризисна помощ, докато третият етап – намирането на дълготрайно решение на проблема, остава неразвит. Системата за идентифициране и насочване на децата-жертви на трафик функционира сравнително успешно, тяхното настаняване и оказването на подкрепа в кризисните центрове се развиват добре. И все пак, наблюдават се пропуски и несъвършенства и на първото, и на второто ниво за подкрепа на децата-жертви на трафик. Те се отнасят до взаимодействието между институциите на местно равнище, липсата на ефективни правни услуги за деца-жертви на трафик, недостатъчният брой на социалните работници в общинските дирекции за социално подпомагане, смесването в кризисните центрове на деца-жертви на трафик с други категории деца, удълженият престой на деца в кризисните центрове, недостатъчното включване на родителите в процеса на реинтеграция, отсъствието на алтернативни образователни схеми за деца със специални образователни потребности или нуждаещи се от по-голяма сигурност.

- При третия най-важен стадий в реинтеграционния процес – етапът на намиране на дълготрайно решение, липсват схеми за ефективна подпомагане и механизми за мониторинг. Отсъствието на ефективни решения за настаняване освен при семейството и роднините на децата-жертви на трафик може често да доведе до ретрафициране и повторна виктимизация на децата. В този смисъл, инвестираните усилия в етапите на настаняване и оказване на кризисна помощ се подкопават от зле провеждания и недостатъчно подпомаган процес на повторно връщане в семейството. От тази гледна точка, предос-

тавянето на услуги в кризисните центрове може да се превърне в самоцел. Ето защо е необходимо да се инвестират значителни усилия в третата фаза на реинтеграция, като усилията се насочат в две направления. Първо, развиване на алтернативни общностно-базирани дълготрайни услуги за интеграция и настаняване, които да отговарят на нуждите на децата-жертви на трафик. Второ, предлагане и развиване на услуги за подкрепа за родители на трафикирани деца, насочване на адекватни ресурси, провеждане на обучения и наемане на достатъчен и квалифициран персонал в съответните центрове за социално подпомагане.

- Важна препоръка е да се увеличат ограничените понастоящем държавни средства за противодействие на трафика като цяло и за подпомагане на жертвите (особено децата) в частност. По-добро финансиране на кризисните центрове и съответните общностно-базирани услуги за настаняване биха помогнали да се постигне по-добро качество на предоставяните услуги, както и по-добра квалификация на персонала.
- Важна област, която има ключово влияние при подпомагането на децата-жертви на трафик, е тази на съдебното преследване. Липсата на ефективно наказание на извършителите се отразява негативно в дългосрочен план на децата, които не са напълно откъснати от мрежите за трафик. Трафикираните деца не са достатъчно защитени в процеса на разследване, а специализирани правни услуги на практика липсват. Ефективното прилагане на закона и на наказателните мерки при трафикиране на деца са изключително важни, особено като се вземат предвид честите случаи на включване на родители или близ-

ки роднини в това престъпление. В този контекст е необходимо да се обмисли идеята за създаване на борд от специално обучени независими юристи, които да представляват децата-жертви на трафик и да защитават най-добрия им интерес в процеса на интеграция.

- Системата за подпомагане и реинтеграция на деца-жертви на трафик в България ще спечели от създаването на централизирана база данни. Тя трябва да бъде поддържана от Националната комисия за борба с трафика на хора и в нея да се събира статистическа информация по съгласувани и ясно определени индикатори. Целта на тази база данни е да даде възможност за анализ на тенденциите в трафика на деца, включително на методите и формите на трафикиране, профилите на жертвите, както и услугите за интеграция и нивото на интегриране на идентифицираните жертви.

IV. Институционално сътрудничество

Социологическата програма предоставя експертен опит, главно от методологическо и аналитично естество, при разработването на изследователски методи и инструменти, събирането и анализирането на данни, приложението на специализирани изследователски техники и инструменти, както и оценяването на политики и оценка на въздействието.

Експерти от Социологическата програма взеха участие в множество правителствени, граждански и академични инициативи и форуми, между които:

- Директорът на Социологическата програма беше определен за държавен експерт в Рамковата про-

грама за научни изследвания и иновации на Европейския съюз „Хоризонт 2020“ – Неформална конфигурация за промени на социетално равнище 6: *„Европа в променящия се свят – включващи, иновативни и рефлексивни общества“*.

- Участие в Консултативния съвет

към Министъра на регионалното развитие – група за консултации, сътрудничество и диалог с цел постигане на прозрачност в публичните политики;

- Участие в експертна работна група към Националната комисия за борба с трафика на хора.

Част втора

Администрация и управление

Институционално развитие

Центърът за изследване на демокрацията е регистриран в Централния регистър на Министерството на правосъдието като неправителствена организация в обществена полза. Този тип организации по закон имат допълнителни задължения във връзка с финансовата отчетност и представяне то на годишни доклади за дейността.

През 2013 г. Центърът продължи да оптимизира вътрешно-административните си правила и процеси. След одити проведени от Европейската комисия започна преглед на системата за отчитане на отработеното време. Направени бяха консултации с правни и финансови експерти като подготовка за преминаване към автоматизирана система за обработка на плащанията. Поради необходимостта да се координират изискванията на различни финансиращи институции, както и на националното законодателство, работата върху системата за плащания ще продължи и през 2014 г.

През 2013 г. в Центъра бяха заети общо 31 души, от които 26 души управленски и професионален персонал (в това число външни консултанти) и 5 души административен персонал.

Отчетността и прозрачността са ръководни принципи в работата на Центъра за изследване на демокрацията. Тези принципи произтичат от дейностите на Центъра и са свързани с критичния анализ на реформите в страната. Прилагането на тези принципи се осъществява чрез:

- извършването на одит на отделните проекти;
- публикуване на годишни отчети (от 1994 г.);
- редовно публикуване на информация за дейността на интернет сайта на Центъра;
- предоставянето на информация за изпълняваните проекти и резултатите от тях на средствата за масова информация;
- издаването на широк спектър от анализи и доклади.

Прилагането на добри управленски практики има решаващо значение за успеха на Центъра за изследване на демокрацията. През 2013 г. продължи усилията си да разнообрази източниците си на финансиране извън рамките на традиционните финансови инструменти на Европейския съюз за периода 2007 – 2013 г.: Седма рамкова програма, Европейския социален фонд, финансовите механизми в областите „правосъдие“ и „вътрешни работи“. Дейността на Центъра беше финансирана и със средства по оперативни програми на българското правителство, както и от Световната банка и Института Отворено общество. В допълнение към даренията по проекти, диверсификация се осъществява и чрез участието в търгове чрез консултантското звено Проект 1.

През 2013 г. Центърът се утвърди като търсен партньор и координатор на изследователски проекти с общоевропейска насоченост в областта на правото, сигурността и социалните политики. В сътрудни чество с водещи европейски неправителствени организации и академични институции, Центърът се включи в общо-

- ежегодното публикуване на одиторски отчет (от 1992 г.);

европейския дебат за оценка и формиране на политики в областта на борбата срещу организираната престъпност, интеграцията на жертви на

трафик и други уязвими групи, общественото доверие в правосъдието, противодействие на компютърните престъпления.

Стажантска програма

Центърът за изследване на демокрацията активно ангажира стажанти във всички свои ключови дейности. През 2013 г. Центърът оптимизира процеса на подбор, наблюдение и отчитане на резултатите от работата на стажантите посредством въвеждането на редица формални процедури, между които избиране на ментор за всеки стажант, изготвяне на план за действие и периодичен преглед на постигнатия напредък. През 2013 г. в Центъра бяха ангажирани 21 студенти и наскоро дипломирали се млади специалисти от 7 държави (България, Италия, Германия, Канада, Иран, Великобритания и Холандия) с продължителност на стажовете от един до шест месеца. Тъй като одобрените стажанти се обучават в различни професионални области (политически и

социални науки, право, история, международни отношения, икономика и др.), те биват ангажирани в различни дейности на Центъра като събиране и анализ на публикувана информация, преглед на литературата, съдействие при подготовката и провеждането на интервюта, обработка на количествени данни и написване на първоначални варианти за оценка на политики и оценка на въздействието. В допълнение, стажантите придобиват задълбочени познания и практически опит като участват в изготвянето и подаването на документи за участие в проекти с европейско финансиране и тръжни процедури, подпомагайки цялостния процес от изготвяне на проектната документация до изпълнението на проекта.

Дарения на книги и други публикации

През 2013 г. Центърът направи дарения от книги и учебни пособия на следните институции: Академия на МВР, Асоциация на прокурорите в България, Бургаски свободен университет, Висш адвокатски съвет, Висш съдебен съвет, Национален институт

на правосъдието, Национална агенция по приходите, Национално бюро за правна помощ, Нов български университет, Пловдивска икономическа библиотека, Университет за национално и световно стопанство.

Консултантските звена на Центъра: Витоша Рисърч и Проект 1

Витоша рисърч ЕООД и Проект 1 ЕООД са 100 % собственост на Центъра и формират групата на Центъра за изследване на демокрацията. Витоша рисърч ЕООД започва своята дейност като социологическа програма на Центъра и е обособено като отделно дружество през 2000 г. с цел подпомагане на дългосрочната финансова устойчивост на Центъра чрез навлизане на пазара на маркетинговите изследвания. Управител на дружеството е директорът по научната дейност на Центъра.

Проект 1 ЕООД е създадено след консултации с одиторската компания KPMG с цел участие на Центъра в консултантски проекти и конкурси на територията на България и Европейския съюз и управление на инвестиционната дейност на Центъра. Управител на Проект 1 ЕООД е изпълнителният директор на Центъра за изследване на демокрацията. Трите организации из-

ползват взаимно своите човешки, физически и финансови ресурси, за да реализират по-добре целите и мисията си като гарантират ясно разделение на стопанските от нестопанските дейности на групата.

През 2013 г. Витоша Рисърч осъществи 20 социални, икономически и маркетингови изследователски проекта. Във връзка с тях са проведени над 15 хил. персонални, телефонни и онлайн интервюта сред граждани, стопански и нестопански организации, както и над 20 фокусни групи. В рамките на ежегодния мониторинг на сивата икономика и корупцията, осъществяван от Центъра, Витоша Рисърч проведе национални представителни изследвания сред населението и фирмите, както и национално изследване на престъпността. Наред с маркетинговите проучвания, през 2013 г. Витоша Рисърч проведе изследвания в соци-

алната и икономическата сфера както за български, така и за международни институции:

- Галъп Европа – Световно изследване: България
- БиБиСи – Нагласи на българското население за миграция в Обединеното кралство
- Световната банка – Качествена оценка на въздействието на реформите в енергийния сектор върху домакинствата в България
- Министерство на труда и социалната политика – Оценка на ефекта от активните политики на пазара на труда

- Българска академия на науките – Младежите в България: преходът от образование към заетост

Проект 1 ЕООД продължи работата по проектирането и изграждането на офис сграда на парцел на ул. „Александър Жендов“ № 3 (в съседство със сегашната сграда на Центъра). Сградата е проектирана да отговаря на стандартите на Българския съвет за устойчиво развитие. По този начин Центърът дава своя практически принос за осъществяване на политиката на енергийна ефективност и устойчиво социално-икономическо развитие.

Програмна и административна структура

Управителен съвет

Д-р Огнян Шентов, Председател на Управителния съвет
Владимир Йорданов, Изпълнителен директор
Александър Стоянов, Директор по научната дейност

Програмен съвет

Д-р Андрей Нончев, Директор, Социологическа програма
Ген. лейт. (о.р.) Чавдар Червенков, Директор, Програма Сигурност
Д-р Мария Йорданова, Директор, Правна програма
Д-р Моис Файон, Финансов директор
Руслан Стефанов, Директор, Икономическа програма

Икономическа програма

Руслан Стефанов, Директор, Икономическа програма
Тодор Ялъмов, Старши анализатор
Д-р Тодор Галев, Старши анализатор
Николай Тагаров, Старши анализатор
Даниела Минева, Научен сътрудник
Стефан Карабоев, Научен сътрудник
Мартин Цанов, Научен сътрудник
Пламен Шальфов, Научен сътрудник
Боряна Велчева, Анализатор
Надежда Ганчева, Анализатор

Правна програма

Д-р Мария Йорданова, Директор, Правна програма
Димитър Марков, Старши анализатор и Директор на проект
Миряна Илчева, Научен сътрудник
Галина Сапунджиева, Сътрудник по програма
Мария Дойчинова, Сътрудник по програма

Социологическа програма

Д-р Андрей Нончев, Директор, Социологическа програма
Светла Енчева, Анализатор
Камелия Димитрова, Научен сътрудник
Д-р Мила Манчева, Старши Анализатор

Програма Сигурност

Ген. лейт. (о.р.) Чавдар Червенков, Директор, Европейска програма
Тихомир Безлов, Старши анализатор
Д-р Емил Ценков, Главен експерт
Д-р Филип Гунев, Старши анализатор
Д-р Атанас Русев, Експерт

Росица Джекова, Анализатор
Мориц Белтгенс, Анализатор
Мария Карайотова, Сътрудник по програма

Администрация

Марияна Янкова, Административен секретар
Нели Господинова, Административен сътрудник
Димитър Стаменов, Системен администратор

Счетоводство

Лидия Милева, Финансов мениджър
Иван Пеков, Финансов експерт

Технически сътрудници

Бойко Тасев
Альоша Първанов

Част трета

Финансов отчет

ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

Център за изследване на демокрацията (Групата)

Консолидиран годишен финансов отчет

31 декември 2013 г.

Доклад на независимия одитор

До Общото събрание
на Центъра за изследване на демокрацията

26 юни 2014 г.

Доклад върху консолидирания финансов отчет

Ние извършихме одит на приложения консолидиран финансов отчет на Център за изследване на демокрацията и неговите дъщерни дружества („Групата“), включващ консолидирания отчет за финансовото състояние към 31 декември 2013 година и консолидирания отчет за всеобхватния доход, консолидирания отчет за промените в собствения капитал, консолидирания отчет за паричните потоци за годината, завършваща на тази дата, както и обобщеното оповестяване на съществени счетоводни политики и другите пояснителни приложения.

Отговорност на ръководството за финансовия отчет

Ръководството е отговорно за изготвянето и достоверното представяне на този финансов отчет, в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане, приети в Европейския съюз, и за такава система за вътрешен контрол, каквато ръководството определи като необходима за изготвянето на финансов отчет, който да не съдържа съществени отклонения, независимо дали те се дължат на измама или грешка.

Отговорност на одитора

Нашата отговорност се свежда до изразяване на одиторско мнение върху този консолидиран финансов отчет, основаващо се на извършения от нас одит. Нашият одит бе проведен в съответствие с професионалните изисквания на Международните одиторски стандарти. Тези стандарти налагат спазване на етичните изисквания, както и одитът да бъде планиран и проведен така, че ние да се убедим в разумна степен на сигурност доколко финансовият отчет не съдържа съществени неточности, отклонения и несъответствия.

Одитът включва изпълнението на процедури с цел получаване на одиторски доказателства относно сумите и оповестяванията, представени във финансовия отчет. Избраните процедури зависят от преценката на одитора, включително оценката на рисковете от съществени неточности, отклонения и несъответствия във финансовия отчет, независимо дали те се дължат на измама или на грешка. При извършването на тези оценки на риска одиторът взема под внимание системата за вътрешен контрол, свързана с изготвянето и достоверното представяне на финансовия отчет от страна на

предприятието, за да разработи одиторски процедури, които са подходящи при тези обстоятелства, но не с цел изразяване на мнение относно ефективността на системата за вътрешен контрол на предприятието. Одитът също така включва оценка на уместността на прилаганите счетоводни политики и разумността на приблизителните счетоводни оценки, направени от ръководството, както и оценка на цялостното представяне на финансовия отчет.

Считаме, че извършеният от нас одит предоставя достатъчна и подходяща база за изразеното от нас одиторско мнение.

Мнение

По наше мнение, консолидираният финансов отчет дава вярна и честна представа за финансовото състояние на Групата към 31 декември 2013 г., както и за нейните финансови резултати от дейността и за паричните потоци за годината, завършваща тогава, в съответствие с Международните стандарти за финансови отчети, приети в Европейския съюз.

Стоян Донеv
Регистриран одитор

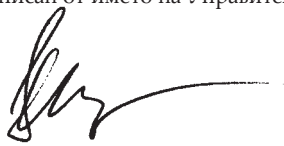

Център за изследване на демокрацията (Групата)
Консолидиран отчет за финансовото състояние, 31 декември 2013 г.

(Всички суми са в хил. лева)	Прил.	31 декември 2013 г.	31 декември 2012 г.
Активи			
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	5	2 118	2 113
Дълготрайни нематериални активи	6	17	10
Инвестиционни имоти	7	373	345
Активи по отсрочени данъци	16		8
Общо дълготрайни активи		2 508	2 476
Търговски и други вземания	8	525	283
Парични средства и парични еквиваленти	9	1 344	1 230
Разходи за бъдещи периоди		195	629
Общо краткотрайни активи		2 064	2 142
Общо активи		4 572	4 618
Собствен капитал		2 624	2 499
Пасиви			
Задължения по заеми	11	200	258
Отсрочени данъци			(3)
Общо дългосрочни пасиви		200	255
Търговски и други задължения	10	691	575
Задължения по лизинг		-	-
Финансирания за бъдещи периоди	12	1 042	1 283
Задължения за данък печалба	16	15	6
Общо краткосрочни пасиви		1 748	1 864
Общо пасиви		1 948	2 119
Общо собствен капитал и пасиви		4 572	4 618

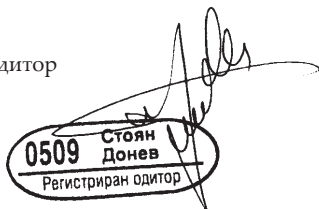
Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-29 на 25.06.2014 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
Изпълнителен директор
25.06.2014 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донеv
Регистриран одитор
25.06.2014 г.

Център за изследване на демокрацията (Груната)
Консолидиран отчет за всеобхватния доход, 31 декември 2013 г.

(Всички суми са в хил. лева)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2013 г.	31 декември 2012 г.
Приходи	13	2 516	1 186
Себестойност на продажбите	14	(2 450)	(1 739)
Брутна печалба		67	(553)
Други приходи от оперативна дейност		-	-
Административни разходи		-	-
Загуби от обезценка		-	-
Оперативна печалба		67	(553)
Финансови приходи		22	25
Финансови разходи		(27)	(40)
Нетни финансови (разходи)/приходи	15	(5)	(15)
Печалба преди данъци		61	(568)
Извънредни разходи		(11)	-
Разход за данък върху печалбата	16	-	-
Нетна печалба за периода		50	(568)
Друг всеобхватен доход		-	-
Общ годишен всеобхватен доход		50	(568)

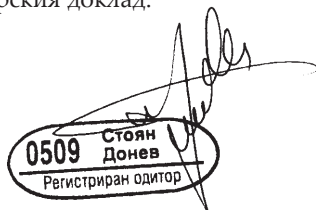

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-29 на 25.06.2014 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
Изпълнителен директор
25.06.2014 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донеv
Регистриран одитор
25.06.2014 г.

Център за изследване на демокрацията (Група)
Консолидиран отчет за промените в собствения капитал, 31 декември 2013 г.

(Всички суми са в хил. лв.)

Прил.	Неразпределена печалба
Салдо на 1 януари 2012 г.	3 067
Печалба за годината	(568)
Салдо към 31 декември 2012 г.	2 499
Салдо на 1 януари 2013 г.	2 499
Печалба за годината	50
Рекласификация	75
Салдо към 31 декември 2013 г.	2 624

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-29 на 25.06.2014 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
Изпълнителен директор
25.06.2014 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донеv
Регистриран одитор
25.06.2014 г.

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Консолидиран отчет за паричните потоци, 31 декември 2013 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	За годината, приключваща на 31 декември 2013 г.	31 декември 2012 г.
Парични потоци от оперативна дейност			
(Загуба)/Печалба преди данъци		50	(568)
Корекции за:			
Амортизации	5,6,7	24	96
Нетни начислени приходи от лихви		11	3
		<u>85</u>	<u>(469)</u>
Промени в оборотния капитал:			
(Увеличение)/Намаление на материални запаси		-	-
(Увеличение)/Намаление на търговски и други вземания и отсрочени разходи		192	(69)
Увеличение/(Намаление) на търговски и други задължения		<u>(125)</u>	<u>912</u>
Паричен поток от оперативна дейност		<u>152</u>	<u>374</u>
Получени лихви		-	13
Платен корпоративен данък		<u>(6)</u>	<u>(4)</u>
Нетни парични потоци от оперативна дейност		<u>146</u>	<u>383</u>
Парични потоци от инвестиционна дейност			
Покупка на имоти, машини и съоръжения и нематериални активи		(32)	(94)
Приходи от продажба на машини, имоти и съоръжения		<u>-</u>	<u>-</u>
Нетни парични потоци от инвестиционната дейност		<u>(32)</u>	<u>(94)</u>

Център за изследване на демокрацията (Група)
Консолидиран отчет за паричните потоци, 31 декември 2013 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2013 г.	31 декември 2012 г.
Парични плащания за финансова дейност			
Платени главници, лихви и комисионни		-	-
Получени заеми		-	-
Нетни парични потоци от финансова дейност		-	-
Нетно (намаление)/увеличение на паричните средства и паричните еквиваленти		114	289
Парични средства и парични еквиваленти в началото на годината		1 230	941
Парични средства и парични еквиваленти в края на годината	8	1 344	1 230

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-29 на 25.06.2014 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
Изпълнителен директор
25.06.2014 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донеv
Регистриран одитор
25.06.2014 г.

1. Резюме на дейността

Центърът за изследване на демокрацията („Организацията“ или Центъра) е организация с идеална цел, със седалище и адрес на управление в Република България. Консолидираният финансов отчет на Групата към 31 Декември 2013 обобщава резултатите на Центъра и неговите дъщерни дружества Витоша Рисърч ЕООД и Проект 1 ЕООД (наричани „Групата“).

Създаден в края на 1989 г., Центърът за изследване на демокрацията е интердисциплинарен институт, който работи за развитието на демократичните ценности и пазарната икономика. Центърът е независима организация, която подкрепя процеса на реформи в България чрез мобилизиране на гражданското общество и въздействие върху обществените политики.

Основните цели на Центъра са както следва:

- да осигури институционална среда за формиране на ефективни обществени политики за добро управление, спазване на основните права и свободи и активна роля на България в европейските интеграционни процеси;
- да инициира и подкрепя институционалните реформи в страната и Европейския съюз в областта на правосъдието и вътрешния ред;
- да осъществява мониторинг и оценява риска за функционирането на институциите и принципите на демокрацията и пазарната икономика.

Центърът за изследване на демокрацията притежава 100 % от капитала на своите дъщерни дружества „Витоша Рисърч“ ЕООД и „Проект 1“ ЕООД.

„Витоша Рисърч“ ЕООД, създадено през 2000 г., се специализира в проучване на широка гама от дейности; социална и икономическа политика; социални анализи и оценки; икономическо и политическо поведение; политически нагласи и ценностни системи; пазарни, медийни и потребителски проучвания; рекламни проучвания и други.

„Проект 1“ ЕООД е създадено през 2003. Неговият основен предмет на дейност е покупка, продажбата и отдаването под наем на недвижими имоти, управление на проекти и др.

Към 31 декември 2013 г. в Групата работят 41 служители.

Годишният финансов отчет на Групата е одобрен от Управителния съвет на 25.06.2014 г.

2. Счетоводна политика

По-долу е описана счетоводната политика, приложена при изготвянето на консолидирания финансов отчет. Тази политика е прилагана последователно през всички години, включени в отчета, освен ако не е упоменато друго.

2.1. База за изготвяне на годишния финансов отчет

Настоящият консолидиран финансов отчет е изготвен в съответствие с изискванията на Международните стандарти за финансови отчети („МСФО“) при спазване принципа на историческата цена.

Консолидираният финансов отчет включва отчетите на Центъра и неговите дъщерни дружества към 31 декември всяка година. Финансовите отчети на дъщерните дружества се изготвят за същия отчетен период като на дружеството-майка, използвайки последователни счетоводни политики. За целите на консолидацията финансовата информация на Групата е агрегирана на принципа ред по ред, сумирайки подобните елементи на активи, пасиви, приходи и разходи.

Всички вътрешно-групови сделки, разчети и нереализирани печалби, свързани със сделки между компании от групата, са елиминирани при консолидацията. Нереализираните загуби са също елиминирани, но са взети предвид като индикатор за обезценка на прехвърлените активи. Дъщерните дружества се консолидират напълно от датата на придобиване, представляваща датата, на която Групата получава контрол и продължават да се консолидират до датата, на която този контрол престане да съществува. Където е необходимо, счетоводната политика на дъщерните предприятия е променена в съответствие с възприетата от Групата политика.

Дъщерните предприятия са всички предприятия (включително предприятия със специално предназначение), в които Групата притежава повече от половина от акциите или дяловете с право на глас, и върху чиято дейност може да упражнява контрол. При определяне контрола на Групата върху други предприятия е взето предвид наличието и ефекта от потенциални права на глас, които се упражняват към настоящия момент или са в процес на прехвърляне.

При отчитане придобиването на дъщерни предприятия се използва метода на покупката. Стойността на придобиването се определя по справедливата стойност на придобитите активи, издадените капиталови инструменти, поетите пасиви към датата на придобиване.

Придобитите разграничими активи и поети пасиви и условни задължения се оценяват първоначално по справедлива стойност в деня на придобиването независимо от размера нанеконтролиращото участие. Положителна репутация има в случаите, когато стойността на придобиването е по-висока от справедливата цена на нетните активи на придобитото дъщерно дружество. Ако стойността на придобиването е по-ниска от справедливата стойност на нетните активи на придобитото дъщерно дружество, разликата се признава директно в отчета за доходите.

След първоначалното признаване, репутацията се оценява по цена на придобиване, намалена с натрупаните загуби от обезценка. За целите на теста за обезценка, от датата на придобиването репутацията се разпределя към всеки обект, създаващ парични потоци или група от обекти, създаващи парични потоци, които се очаква да получат икономическа изгода от синергията на комбинацията, независимо дали

други активи или пасиви на придобития бизнес са отнесени към тези обекти или групи от обекти.

Ако репутацията е разпределена към обект, създаващ парични потоци (група от обекти, създаващи парични потоци) и Групата продаде дейност в рамките на този обект, то репутацията, свързана с продавача дейност, се включва в балансовата стойност на дейността при определяне на печалбата или загубата от освобождаването от тази дейност. Репутацията, свързана с освобождаваната дейност се оценява въз основа на относителните стойности на тази дейност и на оставащите (запазените) дейности от обекта, генериращ парични потоци.

Операции с неконтролиращи участия

Неконтролиращите участия представляват дела от печалбата или загубата и нетните активи, които не се притежават от Групата и са представени отделно в отчета за доходите, а в консолидирания баланс са представени в собствения капитал, но отделно от собствения капитал на акционерите на компанията-майка. Придобитите неконтролиращи участия се отчитат като се използва метод, при който разликата между цената на придобиване и балансовата стойност на дела на придобитите нетни активи се признава като репутация.

Изготвянето на финансовите отчети в съответствие с МСФО изисква употребата на счетоводни приблизителни оценки. Също така изисква при прилагането на счетоводната политика на предприятието ръководството да използва собствени преценки (Бележка 4).

Нови стандарти и разяснения, приложени от Групата:

Нови и променени стандарти и разяснения, които са издадени, но все още не са задължителни за прилагане за финансови периоди, започващи на и след 1 януари 2012 г., не са приложени по-рано при изготвянето на този консолидиран финансов отчет. Ръководството не очаква тези промени да засегнат финансовия отчет на Групата, макар че те биха могли да засегнат счетоводното отчитане на операции и събития в бъдещи отчетни периоди.

2.2. Сделки в чуждестранна валута

2.2.1. Функционална валута и валута на представяне

Отделните елементи на финансовите отчети на Групата се оценяват във валутата на основната икономическа среда, в която Групата извършва дейността си („функционална валута“). Годишният финансов отчет е представен в български лева, която е функционална валута и е валута на представяне.

2.2.2. Сделки и салда

Сделките в чуждестранна валута се представят във функционална валута, като се прилага официалния курс на датата на сделката. Печалбите и загубите от промяна във

валутните курсове, възникнали в резултат на разплащания по сделки в чуждестранна валута, както и от преоценка по заключителен валутен курс на деноминирания в чуждестранна валута активи и пасиви се признават в отчета за доходите.

2.3. Имоти, машини и съоръжения

Имоти, машини, съоръжения и оборудване са представени по историческа стойност, която е намалена с начислените амортизации и загуби от обезценка. Историческата цена включва всички разходи, които са пряко свързани с придобиването и въвеждането в експлоатация на активите.

Последващите разходи се прибавят към балансовата стойност на актива или се отчитат като отделен актив, само когато се очаква, че Групата ще получи бъдещи икономически изгоди свързани с употребата на този актив и когато отчетната му стойност може да бъде достоверно определена.

Амортизация се начислява на база на линейния метод върху оценения полезен живот на активите.

Земите и разходите за придобиване на дълготрайни активи не се амортизират. Използваните амортизационни норми, се основават на изчисления полезен живот както следва:

Сгради	100 години
Машини и съоръжения	3,33 години
Транспортни средства	6,67 години
Стопански инвентар	2 – 6,67 години

Активите се амортизират от месеца, следващ датата на придобиване, а за активите придобити по стопански начин – от месеца, когато активът е влязъл в експлоатация.

Когато балансовата стойност е по-висока от възстановимата стойност, дълготрайният материален актив се отчита по неговата възстановима стойност.

2.4. Нематериални активи

Нематериалните активи придобити от Групата се представят по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и загуби от обезценка.

Последващи разходи

Последващи разходи се капитализират в стойността на нематериалните дълготрайни активи само когато се увеличават бъдещите икономически изгоди, черпени от използването на актива. Всички други разходи се признават в отчета за доходите в момента на възникване.

Нематериалните активи са амортизирани на база на линейния метод върху оценения полезен живот на активите, освен ако те имат неограничен полезен живот.

2.5. Финансови активи

Групата класифицира своите финансови активи в следните категории: финансови активи, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите; заеми и вземания; финансови активи, държани до падежа и финансови активи, на разположение за продажба. Класификацията се извършва според целта, за която са придобити финансовите активи. Ръководството определя класификацията на финансовите си активи в момента на покупката и преразглежда тази класификация в края на всеки отчетен период.

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност, в отчета за доходите са финансови активи държани за търгуване. Финансов актив се класифицира в тази категория, ако е придобит с цел да бъде продаден в краткосрочен план.

Активите в тази категория се класифицират като краткосрочни. За целите на този финансов отчет краткосрочни са активите с падеж до 12 месеца. Групата не притежава такива финансови активи към 31 декември 2013.

Заеми и вземания

Заеми и вземания са недеривативни финансови активи с фиксирани или определени плащания, които не се котират на активен пазар. Те са включени в краткосрочни активи, с изключение на тези с падеж повече от 12 месеца след датата на баланса, които се класифицират като дългосрочни. Заемите и вземанията се включват в категорията на търговски и други вземания, вземания от свързани лица и пари и парични еквиваленти в счетоводния баланс.

Заемите вземанията се водят по амортизирана стойност като се използва ефективен лихвен процент.

Финансови активи, държани до падежа

Финансовите активи, държани до падежа са инвестиции с фиксиран падеж, които ръководството на Групата възнамерява и има възможност да държи до падежа. Тези финансови активи се класифицират като дългосрочни, с изключение на тези, които са с падеж до 12 месеца след датата на баланса и които са признати като текущи през отчетния период. През годината Групата не притежава такива финансови активи.

Финансови активи, на разположение за продажба

Финансови активи на разположение за продажба са недеривативни активи, които или са предназначени за тази категория, или не са класифицирани в никоя друга категория. Те се включват в дългосрочните активи, освен ако ръководство има намерение да продаде инвестициите в период до 12 месеца от датата на баланса.

През годината Групата не притежава такива финансови активи.

На датата на баланса Групата оценява дали съществуват обективни доказателства, че финансов актив или група от финансови активи са обезценени. Тестването за обезценка на търговски вземания е описано в Бележка 2.7.

2.6. Материални запаси

Материалните запаси се посочват по по-ниската от цената на придобиване и нетната реализуема стойност. Разходът се определя по метода на "среднопретеглената стойност". Нетната реализуема стойност е равна на очакваната продажна цена при нормално протичане на дейността, намалена с пряко свързаните с продажбата разходи.

2.7. Търговски вземания

Търговските вземания се признават първоначално по справедлива цена, а впоследствие по амортизирана стойност, определена като се използва метода на ефективния лихвен процент и намалена с евентуална провизия за обезценка. Провизия за обезценка се прави в случай, че съществува обективно доказателство, че Групата няма да бъде в състояние да събере всички дължими суми, съгласно първоначалните условия по отношение на съответния разчет.

Значими финансови затруднения на задълженото лице, вероятност за банкрут или финансово реструктуриране или невъзможност за изплащане на дълга (при просрочие над 30 дни) се приемат като индикатор, че търговското вземане е обезценено. Сумата на провизията е равна на разликата между балансовата стойност на вземането и сегашната стойност на очакваните бъдещи парични потоци дисконтирани с първоначалният ефективен лихвен процент. Балансовата стойност на актива е намалена чрез използването на корективна сметка, а стойността на загубата се отразява в отчета за доходите към разходите за продажба и маркетинг. Когато търговско вземане е несъбираемо, то е отписано от корективната сметка на търговските вземания. Последващо възстановяване на стойността, която е отписана се отразява в намаление на разходите за продажба и маркетинг в отчета за доходите.

2.8. Парични средства и парични еквиваленти

Паричните средства и парични еквиваленти включват пари в брой, пари по банкови сметки, други високо ликвидни краткосрочни инвестиции с падеж до 3 месеца, както и банкови овърдрафти. В баланса овърдрафтите се включват като краткосрочно задължение в категорията на краткосрочните заеми.

2.9. Инвестиционни имоти

Инвестиционни имоти са имоти, държани по-скоро за получаване на приходи от наем или за увеличение на стойността им, или и за двете, но не с цел продажба в обичайната дейност, използване за производство или доставка на стоки и услуги или за административни цели. Инвестиционните имоти първоначално се оценяват по цена на придобиване и при последваща оценка – по справедлива стойност, като промените се признават в печалби и загуби.

Цената на придобиване включва всички разходи, директно свързани с придобиването на инвестиционния имот. Стойността на инвестиционните имоти, придобити по стопански начин, включва направените разходи за материали, директно вложен труд, разходите пряко отнасящи се до привеждане на актива до състояние необходимо за неговата експлоатация и капитализирани разходи по заеми.

Когато употребата на инвестиционен имот се промени така, че той се рекласифицира в имоти, съоръжения и оборудване, неговата справедлива стойност към датата на рекласификацията става цена на придобиване за последващо отчитане.

2.10. Заеми

Заемите се признават първоначално по справедлива стойност, намалена с направените разходи по извършването на транзакцията. В последствие заемите се отчитат по амортизируема стойност; всяка разлика между плащанията (нетно от разходите по извършването на транзакциите) и амортизираната стойността на заема се признава в отчета за доходите през периода на заема, като се използва метода на ефективната лихва.

Заемите се класифицират като краткосрочни задължения, освен ако Групата има безусловно право да отсрочи уреждането на задължението за период най-малко 12 месеца след датата на счетоводния баланс.

2.11. Отсрочени данъци

Отсрочените данъци върху печалбата са определени изцяло, като се прилага балансовия метод, на база на временните разлики произлизащи между данъчните основи на активите и пасивите и техните балансови стойности. Отсрочените данъци се определят чрез прилагането на тези данъчни ставки и закони, които се очаква да бъдат приложени когато отсрочените данъчни активи се реализират или отсрочените данъчни пасиви се уредят.

Отсрочени данъчни активи се признават до размера, до който е вероятно да възникнат бъдещи данъчни печалби, така че временните разлики да бъдат използвани.

2.12. Доход на наетите лица при пенсиониране

Съгласно изискванията на Кодекса на труда при прекратяване на трудовото правоотношение, след като работникът или служителът е придобил право на пенсия за осигурителен стаж работодателят Групата е задължено да му изплати обезщетение, което варира между две и шест брутни месечни заплати към датата на прекратяване на трудовото правоотношение. Към 31 декември 2013 г. Групата не е отчела тези задължения.

2.13. Признаване на приходите

Приходите включват справедливата стойност на продадените услуги, нетно от данъци върху добавената стойност и предоставени отстъпки.

Групата признава приходи, когато сумата на прихода може да бъде надеждно определена и се очаква предприятието да получи бъдещи икономически изгоди съобразна критериите описани по-долу. Сумата на прихода не се приема за надеждно измерена, докато не се разрешат всички непредвидени обстоятелства свързани с продажбата. Групата основава своите преценки на историческия си опит, вземайки предвид вида на клиента, вида на сделката и особеностите на всяко споразумение.

Продажби на услуги

Услугите се извършват при условията на договори с фиксирана цена или цена определена на база изразходеното време и средства. Приходите от договори с цени определени според изразходеното време и извършените разходи се признава според договореното възнаграждение за отработените часове и съобразно извършените директни разходи. Приходите от договори с фиксирана цена за извършване на услуги също се признават според метода степен на завършеност. Според този метод приходът се признава според съотношението на извършената работа спрямо общите услуги, които трябва да бъдат извършени.

При възникване на обстоятелства които могат да променят първоначалните оценки на приходите, разходи или степен на завършеност, то оценките се преглеждат. Тези прегледи могат да имат ефект в увеличение или намаление на очакваните приходи или разходи и се отразяват в приходите за периода когато тези обстоятелства станат известни на ръководството.

Приходи от грантове и финансираня

Грантове и финансираня от финансиращи организации се признават първоначално като отсрочен приход, ако съществува разумна степен на сигурност, че те ще бъдат получени и Групата ще може да изпълни условията, свързани с усвояването на финансирането.

Финансиранията, които покриват разходите на Групата, свързани с изпълнението на проекта се признават в отчета за доходите на систематична база в периода, в който се признават разходите за неговото изпълнение. Финансиранията, които покриват разходите на Групата, свързани с придобиване на активи се признават в отчета за доходите на систематична база през полезния живот на актива.

Приходи от лихви

Приходите от лихви се признават пропорционално на времето, като се използва метода на ефективната лихва. При обезценка на вземане, Групата намалява балансовата му стойност до възстановимата му стойност, която представлява очакваните бъдещи парични потоци, дисконтирани на база на първоначалния ефективен лихвен процент, присъщ на инструмента и впоследствие отчита сконтото като приходи от лихви. Приходите от лихви по обезценените заеми се признават на база първоначалният ефективен лихвен процент.

2.14. Разпределение на дивиденди

Групата не разпределя дивиденди.

3. Управление на финансовия риск

3.1. Влияние на глобалната финансова криза

Глобалната финансова криза има съществено влияние върху икономиката на страната, като финансовата ситуация в българския финансов и реален сектор се влоши значително от средата на 2008 г. През 2012 и 2013 г. икономиката на България започна бавно да се възстановява.

Бъдещото икономическо развитие на България зависи значително от икономическите, финансови и монетарни мерки, които правителството предприема, както и от данъчните, регулаторни и политически промени.

Ръководството не е в състояние да предвиди всички промени, които биха имали влияние върху сектора и по-широко върху икономиката, и които биха имали ефект върху бъдещото финансово състояние на Групата.

Българската икономиката е също така под прякото въздействие на колебанията на международната конюнктура. Ръководството не е в състояние да прецени пълноценно последиците върху финансовото състояние на Групата от евентуална последваща промяна на икономическата среда, в която дружеството работи. Ръководството вярва, че взема всички мерки за поддържане на стабилността и развитието на бизнеса на Групата в настоящата обстановка.

Влияние върху ликвидността

Глобална финансова криза продължава да има значително влияние върху Групата през 2013 г. Продължителността на кризата, както и забавеното възстановяване на индустриите и банковия сектор, може да доведат до намаление в оперативните парични потоци, възможността за получаване на нови заеми, увеличение на разходите и забавяне във времето или намаляване на планираните капиталови инвестиции.

Влияние върху клиентите/заемополучателите

Клиентите или заемополучателите на Групата може да бъдат повлияни от по-ниската ликвидност, която от своя страна би могла да окаже влияние върху тяхната способност да изплатят дълговете си. Влошените оперативни условия за клиентите (заемополучателите) могат да повлияят и върху прогнозите за паричните потоци на ръководството и оценката на обезценката на финансовите и нефинансовите активи. Доколкото подобна информация е налична, ръководството е отразило актуализираните преценки за очакваните бъдещи парични потоци в своите оценки за обезценяване.

3.2. Фактори на финансовия риск

Осъществявайки дейността си, Групата е изложена на многообразни финансови рискове: пазарен риск (включващ валутен и ценови риск), лихвен, кредитен риск и ликвиден риск. Програмата на Групата за цялостно управление на риска има за цел да намали евентуалните неблагоприятни ефекти върху финансовите показатели на Групата.

3.2.1. Пазарен риск

а) Валутен риск

Ръководството на групата не допуска, че ще има промени в следващите 12 месеца и затова не са правени допълнителни анализи. Групата сключва договори за грантове и финансираня по проекти във евро. Ръководството на Групата счита, че свързаният с това валутен риск е минимален, тъй като курса на еврото към българския лев е фиксиран от БНБ.

б) Ценови риск

Ръководството на Групата следи ценовия риск в контекста на очакваните бъдещи приходи от оперативна дейност.

3.2.2. Лихвен риск

Тъй като Групата няма значителни лихвоносни активи, приходите и оперативните парични потоци са до голяма степен независими от промените на пазарните лихвени нива.

Групата разглежда лихвената си експозицията регулярно и взима под внимание съответния риск.

3.2.3. Кредитен риск

Кредитният риск произлиза от пари и парични еквиваленти и депозити в банки и други финансови институции.

3.2.4. Ликвиден риск

Предпазливото управление на ликвидния риск от страна на ръководството, осигурява на Групата възможност за поддържане на достатъчно парични средства.

Таблицата по-долу анализира финансовите пасиви на Групата в съответните падежни групи на базата на оставащия период от счетоводния баланс към падежната дата на договора. Оповестените в таблицата суми са договорните недисконтирани парични потоци. Балансовите задължения в рамките на 12 месеца се равняват на преносните стойности, тъй като влиянието на дисконтирането е незначително.

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2013 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

Към 31 декември 2013 г.	До 1 година	Между 1 и 2 години	Между 2 и 5 години	Над 5 години
Търговски и други задължения	691		-	-
Към 31 декември 2012 г.	До 1 година	Между 1 и 2 години	Между 2 и 5 години	Над 5 години
Търговски и други задължения	575	258	-	-

4. Значими счетоводни приблизителни оценки и преценки

Приблизителните оценки и преценки са базирани на натрупан опит и други фактори, включително очаквания за бъдещи събития при наличните обстоятелства. Достоверността на приблизителните оценки и преценки се преразглежда редовно.

4.1. Значими счетоводни приблизителни оценки и преценки

Групата извършва приблизителни оценки и преценки за целите на счетоводното отчитане и оповестяване, които могат да се различават от фактическите резултати. Значимите счетоводни приблизителни оценки, при които има значителен риск от последваща съществена корекция на балансовите стойности на активите и пасивите, са описани по-долу:

Полезен живот на имоти, машини и съоръжения и нематериални активи

Представянето и оценката на имотите, машините и съоръжения и нематериални активи изисква ръководството, на база на счетоводни преценки, да направи предположения за техния полезен живот и остатъчна стойност. Ръководството оценява всяка година остатъчния полезен живот на активите.

Обезценка на вземания

Обезценката на вземания се прави съобразно очакванията на мениджмънта за събираемостта на вземанията. Към датата на изготвяне на отчетите, ръководството прави преглед на съществуващите вземания и преоценява тяхната събираемост.

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2013 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

5. Имоти, машини и съоръжения

	Земя	Сгради	Ком- пютри	Транс- портни средства	Стопан- ски ин- вентар	Други активи	Разходи за при- добива- не	Общо
Отчетна стойност								
Към 1 януари 2012 г.	637	178	175	242	128	2	1 250	2 612
Придобити	71	-	1	-	5	-	-	77
Отписани	-	-	-	-	-	-	-	-
Други (рекласификация)	-	-	-	-	(2)	-	-	(2)
Към 31 декември 2012 г.	529	178	176	242	131	2	1 250	2 265
Придобити	-	-	25	-	7	-	-	32
Отписани	-	-	(35)	-	-	-	-	(35)
Други (рекласификация)	-	-	(1)	-	1	6	89	95
Към 31 декември 2013 г.	529	178	217	242	134	8	1 270	3 282
Амортизация								
Към 1 януари 2012	-	(117)	(158)	(154)	(102)	(2)	-	(533)
Разходи за амортизация	-	(18)	(9)	(41)	(4)	-	-	(72)
Отписана амортизация	-	-	-	-	-	-	-	-
Други (рекласификация)	-	135	2	-	-	-	(28)	109
Към 31 декември 2012 г.	-	-	(165)	(195)	(106)	(4)	(28)	(498)
Разходи за амортизация	-	-	(8)	(7)	(3)	-	(1)	(19)
Отписана амортизация	-	-	35	-	-	-	-	35
Към 31 декември 2013 г.	-	-	(138)	(202)	(109)	(4)	(29)	(482)
Балансова стойност								
Към 1 януари 2012 г.	637	61	17	88	26	-	1 250	2 079
Към 31 декември 2012 г.	529	178	11	47	25	(2)	1 222	2 010
Към 31 декември 2013 г.	529	178	27	40	30	4	1 310	2 118

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2013 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

6. Нематериални активи

	Софтуер	Други	Общо
Отчетна стойност			
Към 1 януари 2012 г.	96	23	119
Придобити/Отписани	-	-	-
Към 31 декември 2012 г.	96	23	119
Придобити/Отписани	-	-	-
Към 31 декември 2013 г.	96	23	119
Амортизация и обезценка			
Към 1 януари 2012 г.	(94)	(6)	(100)
Разходи за амортизация	-	-	-
Към 31 декември 2012 г.	(94)	(6)	(100)
Разходи за амортизация	-	(2)	(2)
Към 31 декември 2013 г.	(94)	(8)	(102)
Балансова стойност			
Към 1 януари 2012 г.	2	17	19
Към 31 декември 2012 г.	2	17	19
Към 31 декември 2013 г.	2	15	17

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2013 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

7. Инвестиционни имоти

	31.12.2013 г.	31.12.2012 г.
Към 1 януари		
Балансова стойност в началото на периода	345	356
Други (рекласификация)	32	
	<u>377</u>	<u>356</u>
Разходи за амортизация	(4)	(11)
Балансова стойност в края на периода	<u><u>373</u></u>	<u><u>345</u></u>
Към 31 декември		
Отчетна стойност	428	428
Други (рекласификация)	80	
	<u>508</u>	<u>428</u>
Натрупана амортизация	(135)	(83)
Балансова стойност	<u><u>373</u></u>	<u><u>345</u></u>

Инвестиционните имоти на Групата, представляват земи и сгради придобити в периода 2005 – 2006 година. Инвестиционните имоти се представят в баланса на Групата по историческа стойност, намалена с начислените амортизации и загуби от обезценка.

8. Търговски и други вземания

	Към 31 декември 2013 г.	2012 г.
Търговски вземания	463	260
Минус: Провизии за обезценка на вземанията		(25)
Търговски вземания, нетно	<u>463</u>	<u>235</u>
Надплатен корпоративен данък	23	23
Други	39	25
	<u><u>525</u></u>	<u><u>283</u></u>

Балансовата стойност на търговските и други вземания е близка до тяхната справедлива стойност.

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2013 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

9. Пари и парични еквиваленти

	Към 31 декември	
	2013 г.	2012 г.
Пари в брой	168	190
Парични средства по разплащателни сметки	1 176	1 040
	<u>1 344</u>	<u>1 230</u>

10. Търговски и други задължения

	Към 31 декември	
	2013 г.	2012 г.
Задължения към свързани лица (прил. 17)	444	150
Задължения към партньори и клиенти	159	401
Възнаграждения и социални осигуровки	41	19
Други	47	5
	<u>691</u>	<u>575</u>

11. Задължения по заеми

	Към 31 декември	
	2013 г.	2012 г.
Главница по заеми към свързани лица	200	200
Начислена лихва по заеми към свързани лица		58
	<u>200</u>	<u>258</u>

Сумите по задълженията по заеми по-горе представляват, заем отпуснат през 2009 г. от „ИР Комуникейшънс“ ЕООД към „Проект 1“ ЕООД. Съгласно договора за заем годишният лихвен процент възлиза на 3,5 %.

12. Финансиране за бъдещи периоди

	Към 31 декември	
	2013 г.	2012 г.
ЕК – Специализирано обучение и изследвания по проблемите на престъпленията срещу околната среда и замърсяването на морските води в рамките на ЕС	-	84
ЕК – Защита на пространствени метаданни относно критичната подземна инфраструктура	21	40
Институт Отворено общество (Будапеща) – Добро управление и завладяване на гражданското общество	-	55
ЕК – Алтернативни практики за управление на конфискувани имуществата, придобити от престъпна дейност	12	17
ЕК – Интегриране на децата на бежанци и търсещите убежище в системата на образованието в държавите – членки на ЕС	-	103
ЕК – Подобряване работата на структурите за вътрешна сигурност в държавите – членки на ЕС	-	174
ЕК – Преглед на антикорупционните политики. Глобални тенденции и европейски отговори на предизвикателствата на корупцията	32	132
ЕК – Гражданско общество за добро управление и антикорупция в Югоизточна Европа: изграждане на капацитет за мониторинг, застъпничество и повишаване на осведомеността	-	114
ЕК – Повторно използване на конфискувани имуществата за социални цели: към общи европейски стандарти	-	93
ЕК – Мониторинг на антикорупционните мерки в Европа: оценка на политики и измерване на корупцията	221	416
ЕК – Финансиране на дейностите на организираната престъпност	163	-
ЕК – Проспективен анализ на големите обществени предизвикателства и иновативни политики	4	-
ЕК – Оценка на опасността от агресивно поведение онлайн на подрастващите. Обмяна на добри превантивни мерки в Европа – Фаза II	10	-

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2013 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

ЕК – Ресоциализация на извършителите на престъпления в ЕС: укрепване на ролята на гражданското общество	46	-
ЕК – Подобряване на защитата на правата на пострадалите от престъпления: достъп до правна помощ	23	-
ЕК – Участие на гражданското общество в изработването, осъществяването и оценката на антикорупционни политики	6	-
ЕК – Противодействие на новите форми на трафик на деца от ромски произход с участието на общността	197	-
ЕК – Създаване на платформа за по-ефективни социални изследвания в областта на ядрената енергетика в Централна и Източна Европа	46	-
ЕК – Оценка на мерките на интеграцията на уязвими групи мигранти	156	-
Други	10	51
Други	95	
Общо финансираня по проектни дейности	1 042	1 279
Финансиране на дълготрайни активи		4
Общо финансиране за бъдещи периоди	1 042	1 283

13. Приходи

	2013 г.	2012 г.
ЕК – Портал за права, равенство и многообразие RED	40	
ЕК – Защита на пространствени метаданни относно критичната подземна инфраструктура	20	
ЕК – Специализирано обучение и насърчаване на изследванията по проблемите на престъпленията срещу околната среда и замърсяването на морските води в рамките на ЕС	87	
ЕК – Алтернативни практики за управление на конфискувани имуществата, придобити от престъпна дейност	6	
ЕК – Подпомагане и реинтегриране на деца – жертви на трафик: насърчаване и оценка на добри практики в страните-източник и страните-дестинация	164	
ЕК – Подобряване работата на структурите за вътрешна сигурност в държавите – членки на ЕС	219	
ЕК – Повторно използване на конфискувани имуществата за социални цели: към общи европейски стандарти	102	
Институт Отворено общество (Будапеща) – Подобряване на прозрачното управление на енергийната сигурност в България	10	
ЕК – Преглед на антикорупционните политики. Глобални тенденции и европейски отговори на предизвикателствата на корупцията	100	
ЕК – Мониторинг на антикорупционните мерки в Европа: оценка на политики и измерване на корупцията	194	
Подобряване на прозрачното управление на енергийната сигурност в България – разработване на средства за мониторинг и застъпничество с цел повишаване на институционалната отчетност и участието на заинтересованите страни	101	
ЕК – Гражданско общество за добро управление и антикорупция в Югоизточна Европа: изграждане на капацитет за мониторинг, застъпничество и повишаване на осведомеността	129	
ЕК – Финансиране на дейностите на организираната престъпност	142	

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2013 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

	2013 г.	2012 г.
ЕК – Проспективен анализ на големите обществени предизвикателства и иновативни политики	14	
ЕК – Оценка на опасността от агресивно поведение на подрастващите онлайн. Обмяна на добри превантивни мерки в Европа – Фаза II	28	
ЕК – Ресоциализация на извършителите на престъпления в ЕС: укрепване на ролята на гражданското общество	28	
ЕК – Подобряване на защитата на правата на пострадалите от престъпления: достъп до правна помощ	16	
ЕК – Участие на гражданското общество в изработването, осъществяването и оценката на антикорупционни политики	53	
OLAF – Обучителен семинар: Финансовите интереси на ЕС под заплаха: нови подходи за оценка на рисковете от злоупотреби с обществените поръчки и европейските фондове	45	
Фондация „Фридрих Еберт“ – Корупция и антикорупция в България 2013	12	
Фондация „Фридрих Еберт“ – Индекс на скритата икономика 2013	12	
ЕК – Противодействие на нови форми на трафик на деца от ромски произход с участието на общността	54	
ЕК – Създаване на платформа за по-ефективни социални изследвания в областта на ядрената енергетика в Централна и Източна Европа	7	
Център за източноевропейски изследвания (Лондон) – Протестите в България и на Балканите през 2013 г.	2	
ЕК – Оценка на мерките на интеграцията на уязвими групи мигранти	8	
ЕК – Оценка на заплахите от организираната престъпност в България		34
ЕК – Интегриране на децата на бежанци и търсещите убежище в системата на образованието в държавите – членки на ЕС		136
ЕК – Въвеждане на индикатори за интегрирано управление на делата в наказателното правораздаване	1	144

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2013 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

	2013 г.	2012 г.
ЕК – Нови престъпни посегателства и политики, основани на доверие	112	71
Институт Отворено общество (Будапеща) – Добро управление и завладяване на гражданското общество	104	49
ЕК – Алтернативни практики за управление на конфискувани имуществата, придобити от престъпна дейност		77
ЕК – Мрежа за насърчаване на доброволческата работа в системата на затворите в Европа и Западните Балкани		25
ЕК – Оценка на опасността от агресивно поведение онлайн на подрастващите		41
ЕК – Гражданското общество в Босна и Херцеговина в борбата срещу корупцията		52
Други проекти	49	37
	1 859	666
Приходи от услуги	653	516
Приходи от финансиране на дълготрайни активи	4	4
	2 516	1 186

14. Себестойност на продажбите

В себестойността на продажбите се включват:

	2013 г.	2012 г.
Разходи за материали и консумативи	417	41
Външни услуги	1 382	878
Амортизация	24	110
Заплати и социални осигуровки	403	566
Други разходи	224	144
	2 450	1 739

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2013 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

15. Финансови разходи, нетно

	2013 г.	2012 г.
Приходи от лихви	13	13
	<u>13</u>	<u>13</u>
Разходи за лихви	(2)	(16)
Печалби/(загуби) от валутно-курсови разлики, нетно	(10)	(4)
Други финансови разходи	(6)	(8)
	<u>(18)</u>	<u>(28)</u>
Финансови разходи, нетно	<u>(5)</u>	<u>(15)</u>

16. Разходи за данъци

Основните компоненти на разхода за данъци върху дохода за годините, приключващи на 31 декември 2013 г. и 2012 г. са:

	2013 г.	2012 г.
Текущи данъци	-	-
Отсрочени данъци	-	-
Разходи за данъци	<u>-</u>	<u>-</u>

Изменението на отсрочените данъчни активи и пасиви за финансовите години, приключващи съответно на 31 декември 2013 г. и 31 декември 2012 г. са съответно:

	31 декември 2013 г.		31 декември 2012 г.		2013 г.	2012 г.
	Активи	Пасиви	Активи	Пасиви	нетно	нетно
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	-	-	8	-	-	8
Търговски задължения	-	-	4	-	-	4
Нетни отсрочени данъчни активи/(пасиви)	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>12</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>12</u>

Отсроченият данък за 2013 г. е изчислен на база приложимите за Групата данъчни ставки, които представляват законово определената ставка за 2013 г. корпоративен данък върху печалбата, който е в размер на 10 %.

Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2013 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

Движение на отсрочени данъци през годината

	Баланс на 1 януари 2013 г.	Приход в отчета за доходите	Баланс 31 декември 2013 г.
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	8	(8)	-
Търговски задължения	4	(4)	-
Нетни отсрочени данъчни активи/ (пасиви)	12	(12)	-

Данъчните власти могат да извършват проверки на финансовите отчети и документация за предходните пет години от настоящия данъчен период и да определят допълнителни глоби.

Няма осъществени проверки от органите на данъчната администрация.

Ръководството на Групата не разполага с информация, която би довела до значителни задължения в тази област.

17. Сделки със свързани лица

Групата е свързано лице с Фондация „Приложни изследвания и комуникации“ и дъщерните дружества на фондацията.

През годината са направени следните транзакции:

Свързано лице	Транзакции през годината	Януари – Декември		31 декември		31 декември	
		2013 г.	2012 г.	2013 г.	2012 г.	2013 г.	2012 г.
		Транзакции	Транзакции	Вземания	Вземания	Задължения	Задължения
АРК Консултинг ЕООД	Договор за консултантски услуги	11	11	-	-	150	150
Фондация ПИК	Договор за наем	45	45	-	-	-	-
ИР Комуникейшънс		-	-	-	-	258	258
		56	56	-	-	408	408

Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2013 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

Сделки с директори и други ръководни лица

Групата също така има отношение на свързано лице с директори и служители с контролни функции. Общата сума на изплатените възнаграждения, хонорари и социални осигуровки включени в разходите за външни услуги са, както следва:

	2013 г.	2012 г.
Борд на Директорите	156	156

18. Събития след датата на баланса

Няма значими събития след датата на финансовите отчети на Групата, които да изискват специфично оповестяване.